

METSÄ ESIOPETUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Syksy 2023

Tuuli Tiitola

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsäpainotteisessa esiopetuksessa ja miten metsäpainotteinen esiopetus edistää lapsen luontosuhteen vahvistumista. Opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Pälkäneen kunnan metsäpainotteisen esiopetusryhmän Metsätähtien kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselyllä ja havainnoimalla Metsätähdet-ryhmän esiopetusta kolmesti syksyn 2023 aikana. Webropol-verkkotyökalulla luotu sähköinen kyselylomake lähetettiin ryhmän varhaiskasvattajille sähköpostitse. Kyselyyn vastasivat ryhmän kaikki kolme varhaiskasvattajaa. Sekä havainnoinnin että kyselyn tulokset analysoitiin teemoittelemalla. Pääteemoiksi muodostuivat esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet ja luontosuhteen muodostuminen. Muita teemoja olivat kestävä elämäntapa, toiminnallisuus, metsän rauhoittava vaikutus ja metsä luovuuden ja tutkimisen mahdollistajana. Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käsiteltiin esiopetuksen järjestämistä, oppimisympäristöjä ja oppimiskokonaisuuksia. Näiden lisäksi syvennyttiin myös metsäpainotteisen esiopetuksen, ympäristökasvatuksen, luontosuhteen ja kestävä kehityksen teemoihin.

Tulosten perusteella metsä esiopetuksen oppimisympäristönä on rikastuttava ja toiminnallinen. Esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet ovat laadukkaasti toteutettavissa metsäpainotteisessa esiopetuksessa. Metsätähtien esiopetuksessa korostuu toiminnallisuus. Metsäeskarin päiviin mahtuu opetuksen lisäksi myös paljon vapaata leikkimistä ja liikkumista luonnossa. Metsässä liikkuminen kehittää lasten motorisia taitoja.

Tuloksista selviää, että metsäpainotteinen esiopetusryhmä tukee monella tavalla lapsen luontosuhteen muodostumista. Päivittäiset mielekkäät kokemukset ja elämykset luonnossa vahvistavat lapsen luontosuhdetta. Monipuolinen oppimisympäristö, leikkien mielikuvituksellisuus ja ryhmän yhteisöllisyys edistävät myös luontosuhteen muodostumista. Ryhmän varhaiskasvattajilla on tärkeä rooli lasten rohkaisemisessa ja kannustamisessa luonnossa olemiseen, sillä se vaikuttaa osaltaan myös lapsen luontosuhteen muodostumiseen.

Tutkimus osoittaa, että metsäpainotteisessa esiopetuksessa opetus pystytään toteuttamaan laadukkaasti ja monipuolisesti. Oppimisen lisäksi lapsi pääsee liikkumaan, leikkimään ja tutkimaan metsässä, mikä edistää lapsen luontosuhteen muodostumista.

Avainsanat Esiopetus, metsäpainotteinen esiopetus, ympäristökasvatus, luontosuhde, kestävä kehitys

Sivut 43 sivua ja liitteitä 5 sivua

Social Services

Author Tuuli Tiitola

Subject The forest as a learning environment for pre-primary education

Supervisors Sirpa Ylikerälä

Abstract

Year 2023

The aim of this thesis was to find out how are the learning modules of the National Curriculum for Pre-Primary Education implemented in the forest-oriented pre-primary education group and how does forest as a learning environment develop child's relationship with nature. This thesis was done in co-operation with the forest-oriented pre-primary school group Metsätähdet in Pälkäne.

The thesis was carried out as qualitative research. The data were collected by an electronic Webropol survey and by observing the pre-primary education of the group three times during autumn 2023. A Webropol questionnaire was sent to the early childhood educators of the group by email. All of them responded to the survey. The data were analyzed by thematizing. The main themes were the learning modules of the National Core Curriculum for Pre-Primary Education and a child's relationship with nature. Other themes were sustainable development, functionality, the calming effect of forest and forest as an enabler of creativity and exploration. The theoretical basis of the thesis consisted of pre-primary education, forest-oriented pre-primary education, environmental education, child's relationship with nature and sustainable development.

Based on the thesis results, forest as a learning environment in pre-primary school is enriching and active. The forest-oriented pre-primary education enables high-quality, active, implementation of the pre-primary education curriculum. In addition to teaching, the pre-primary school days also include plenty of free play in the nature. Walking and playing in the forest develop children's motor skills.

The results show that forest-oriented pre-primary school develop a child's relationship with nature in many ways. Meaningful daily experiences in nature strengthen a child's relationship with nature. The results prove that diverse learning environment, imaginative play and the team spirit in the forest-oriented pre-primary group also contribute child's relationship with nature. The early childhood educators of the group play an important role in encouraging children to spend time in nature, which is also a contributing factor.

The outcome of the thesis was that forest-oriented pre-primary school can provide high-quality and versatile education. In addition, children attending the pre-primary school get to play and learn in the forest, which strengthens their relationship with nature.

Keywords Pre-primary education, forest-oriented pre-primary education, environmental education, child's relationship with nature, sustainable development

Pages 43 pages and appendices 5 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Esiopetuksen järjestäminen	2
2.1	Esiopetuksen tavoitteet	2
2.2	Esiopetuksen oppimisympäristöt	3
2.3	Pälkäneen kunnan esiopetus	3
2.4	Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet	4
2.5	Metsäpainotteinen esiopetus	6
2.6	Aiemmat tutkimukset aiheesta	7
3	Ympäristökasvatus	8
3.1	Luontosuhteen muodostuminen	9
3.2	Kestävä elämäntapa esiopetuksessa	11
4	Opinnäytetyön tutkimus	12
4.1	Tarkoitus ja tavoite	12
4.2	Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät	12
4.3	Aineiston teemoittelu	14
5	Eettisyys opinnäytetyössä	15
6	Havainnoinnin tulokset	15
6.1	Havainnointipäivien kulku	16
6.2	Metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta	16
6.3	Metsäympäristön toiminnallisuus	17
6.4	Metsä innostaa tutkimaan	19
7	Varhaiskasvattajien kyselyn tulokset	20
7.1	Esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet	21
7.2	Luontosuhteen muodostuminen	23
7.3	Kestävä elämäntapa	24
7.4	Metsäympäristön monet vaikutukset	25
8	Johtopäätökset	26
9	Pohdinta	29
	Lähteet	31

Taulukot

Taulukko 1. Ensimmäisen havainnointipäivän teemat

Taulukko 2. Toisen havainnointipäivän teemat

Taulukko 3. Kolmannen havainnointipäivän teemat

Liitteet

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Informointilomake

Liite 3. Aineistohallintasuunnitelma

Liite 4. Kyselyn saatekirje

Liite 5. Aineistohankintakysely, joka tehty Webropolilla

1 Johdanto

Suomalainen metsä oppimisympäristönä antaa ja mahdollistaa paljon. Suomen monimuotoiset metsät tarjoavat sekä nuorille että vanhoille metsänkävijöille paljon tutkittavaa ja ihmeteltävää. Luonto oppimisympäristönä vaikuttaa positiivisesti myös terveyteen ja hyvinvointiin. Luonnossa ajatus kulkee paremmin, luovuus lisääntyy ja sekä motoriset että sosiaaliset taidot paranevat. Myös ryhmän vuorovaikutus ja oppimiseen sitoutuminen on parempaa. Luontokasvatus vaikuttaa positiivisesti oppimiseen. Luonnossa kulkeminen ja sen kunnioittava ja kestävä käyttö kehittyy. (Metsähallitus, n.d.) Suomessa on viime vuosikymmeninä yleistynyt metsäpainotteinen esiopetus, eli metsäeskaritoiminta. Vuonna 2016 metsäeskareita on ollut Suomessa noin 30. (Vuorela, 2016) Seitsemässä vuodessa luku on lisääntynyt.

Tämän tutkimuspainotteisen opinnäytetyön aiheena on metsä esiopetuksen oppimisympäristönä. Tavoitteena on selvittää, miten esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsäpainotteisessa esiopetuksessa ja miten metsäeskariedistää lapsen luontosuhteen vahvistumista. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Pälkäneen kunnan metsäpainotteisen esiopetusryhmän Metsätähtien kanssa. Työn tarkoituksena on tuottaa muille tietoa metsäpainotteisesta esiopetuksesta. Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa tutkimusmenetelminä käytetään sähköistä kyselylomaketta ja havainnointia. Aineisto analysoidaan teemoittelemalla.

Opinnäytetyössä esitellään yleisesti esiopetuksen oppimisympäristöistä ja oppimiskokonaisuuksista. Työssä syvennytään myös Pälkäneen paikalliseen esiopetussuunnitelmaan ja metsäpainotteiseen esiopetukseen. Keskeiset käsitteet työssä ovat esiopetus, metsäpainotteinen esiopetus, ympäristökasvatus, luontosuhde ja kestävä elämäntapa. Idea tutkimuksen tekemiseen lähti omasta mielenkiinnostani metsäpainotteiseen esiopetukseen. Opintojen aikana suoritin toisen pitkistä harjoitteluista metsäpainotteisessa esiopetusryhmässä, jolloin kiinnostus toimintaa kohtaan heräsi. Luontosuhteeni muodostumiseen on vahvasti vaikuttanut lapsuuteni mielekkäät kokemukset metsässä. Metsäeskarilla on ihanteellinen paikka vahvistaa lapsen luontosuhdetta ja opettaa lapsille, kuinka metsässä toimitaan ja mitä se antaa ihmisille. Tutkimuksesta selviää myös se, kuinka metsä oppimisympäristönä rikastuttaa esiopetusta.

2 Esiopetuksen järjestäminen

Esiopetus on tärkeä ajanjakso 5–6-vuotiaiden lasten elämässä. Esiopetus on siirtymävaihe päiväkodin arjesta peruskouluun. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan, esiopetus valmistaa lapset kohti koulutietä siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus innostua, sekä kokeilla ja oppia uusia asioita. Esiopetus laajentaa lasten osaamista eri tiedon- ja taidonaloilla, sekä vahvistaa sosiaalisia taitoja sekä vuorovaikutusta. Keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimisedellytyksiä. (Opetushallitus, 2014, s. 12)

Jokaisella kunnalla on velvollisuus järjestää alueen lapsille esiopetusta oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Sitä voidaan järjestää sekä päiväkodissa että kouluissa. Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja -asetus ja sen nojalla annettu valtioneuvoston asetus, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki sekä esiopetussuunnitelman perusteet ohjaavat esiopetuksen järjestämistä. Myös kansainväliset lait ja sopimukset, kuten yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus sekä YK:n lasten sopimus tulee huomioida järjestämisessä. Huoltajan vastuulla on ilmoittaa lapsi esiopetukseen. Huoltajien oikeus on saada tietoa esiopetuksesta jo ennen sinne ilmoittautumista, sekä oikeus olla tietoinen lapsensa esiopetuspäivistä. Esiopetus, sekä siihen sisältyvät oppimateriaalit, tarvittava oppilashuolto ja täysipainoinen ateria ovat maksuttomia. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on mahdollisuus myös muiden varhaiskasvatuspalveluiden käyttöön. (Opetushallitus, 2014, s. 13)

2.1 Esiopetuksen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Olemassa on sekä valtakunnallinen opetussuunnitelma, sekä paikallisia opetussuunnitelmia. Opetushallitus määrittelee, että esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen yhdenvertaista toteutumista koko maassa. (Opetushallitus, 2014, s. 8)

Valtioneuvoston asetuksen mukaan erityinen tavoite esiopetuksessa on edistää lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja itsetuntoa leikin ja oppimiskokemusten avulla, yhteistyössä huoltajien kanssa. (Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaoista 422/2012 § 5) Esiopetuksessa on haastavaa asettaa yleisiä oppimisen tavoitteita,

sillä jokaisen lapsen oppimiskokemus on erilainen johtuen esimerkiksi erityisen tuen tarpeista. Esiopetuksessa järjestetään keskustelut yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, jossa laaditaan lapselle henkilökohtaiset tavoitteet, tarpeiden ja toiveiden mukaan.

2.2 Esiopetuksen oppimisympäristöt

Esiopetuksen oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä. Oppimisympäristöt tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta ja ne muodostavat monitahoisia pedagogisia oppimiskokonaisuuksia. Oppimisympäristöt mahdollistavat luovat ratkaisut, leikit ja asioiden monipuolisen tarkastelun.

Oppimisympäristöjen tulee olla ergonomisia, ekologisia, esteettisiä ja esteettömiä. Niissä tulee huomioida hyvä valaistus ja sisäilma, viihtyvyys, siisteys ja mahdollisuus rauhalliseen työskentelyyn. Oppimisympäristöt luodaan yhteistyössä lasten kanssa. Oppimisympäristöt ovat turvallisia ja niissä vallitsee kaikille yhteiset säännöt. (Opetushallitus, 2014, ss. 23–24)

Oppimisympäristöt esiopetuksessa ovat moniulotteisia. Ne voivat olla ulko- tai sisätiloja, lähimetsiä tai rakennettua ympäristöä. Myös lähialueiden palveluja, kuten kirjastoa ja kulttuuri- ja liikuntapalveluita voidaan hyödyntää. (Opetushallitus, 2014, s. 24)

Luonnonmukaisissa oppimisympäristöissä lasten oppimismotivaation ja keskittymisen on osoitettu paranevan. (Wilson, 2008, s. 77) Myös lasten kognitiiviset taidot voivat parantua. Ulkona saa erilaisia kokemuksia ja havaintoja kuin sisällä, joka kehittää lasten syy-seuraussuhteiden hahmottamista ja kriittisiä ajattelutaitoja. Luonnonmukainen ympäristö voi näyttäytyä terapeuttisena ja tuottaa hyvää oloa. (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, s. 77)

Englannin kielestä tuleva termi *outdoor education*, tarkoittaa ulkona oppimista. Se perustuu ympäristökasvatukseen ja kokemukselliseen oppimiseen. Tavoitteina siinä on syventää luontosuhdetta, kasvattaa lasta sosiaalisesti ja persoonallisesti, kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja yhteistyötä sekä rohkaistua. Luonto oppimisympäristönä mahdollistaa lapselle voimaantumista ja osallisuutta ja opettaa vastuun kantamista. (Parikka-Nihti, 2011, s. 55)

2.3 Pälkäneen kunnan esiopetus

Pälkäneen kunnan esiopetussuunnitelma perustuu valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin vuodelta 2014. Pälkäneellä esiopetusta järjestetään erillisissä esiopetusyksiköissä, sekä tarpeen mukaan päiväkodeissa. Yhteistyötä tehdään

myös paikallisten koulujen kanssa. Kaikille Pälkäneen kunnan esioppilaille tehdään yksilöllinen esiopetuksen opetussuunnitelma, joka laaditaan yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan ja huoltajan kanssa. Pälkäneen kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, esiopetussuunnitelmat ja perusopetuksen opetussuunnitelma muodostavat jatkuvan kokonaisuuden. Esiopetuksen arvoperustana Pälkäneellä ovat lapsuuden ainutlaatuisuus, vastuullisuus, suvaitsevaisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo, sekä avoin vuorovaikutus. (Pälkäneen sivistyslautakunta, 2022, ss. 6, 10)

Pälkäneellä esiopetuksen toiminnan suunnittelussa otetaan huomioon pätkäeläisyys, sekä paikallinen luonto, maalaisuus, historia ja nähtävyydet. Toiminta- ja kasvuympäristöt luodaan viihtyisiksi ja turvallisiksi niin, että lapsi on innostunut leikkimään, liikkumaan, tutkimaan ja oppimaan niissä. Suvaitseva ympäristö, sekä erilaiset vertais- ja pienryhmät takaavat hyvän ilmapiirin ja mahdollisuudet avoimeen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Pälkäneen esiopetuksen oppimiskäsitys on tiivistetty lauseeseen: ”lapsi ei leiki oppiakseen, mutta oppii leikkiessään - kokeilee, tutkii ja ihmettelee” (Pälkäneen sivistyslautakunta, 2022, s. 9)

2.4 Esiopetuksen oppimiskokonaisuudet

Esiopetus muodostuu viidestä eri oppimiskokonaisuudesta: ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta. Yllä mainitut oppimiskokonaisuudet ovat eri laajuisia ja eri tavoin toteutettavissa. Oppimiskokonaisuuksien toteutuksen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet, sekä opetukselle asetettavat tavoitteet, jotka kuvataan seuraavissa alaluvuissa. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa ja kehittää taitojaan erilaisissa oppimisympäristöissä, vuorovaikutuksessa muiden lasten ja henkilöstön kanssa. (Opetushallitus, 2014, s. 53)

Ilmaisun monet muodot -kokonaisuudessa tavoitteena on rohkaista ja ohjata lapsia käyttämään ilmaisun eri muotoja. Lasten sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun lapsi saavat tutkia, tulkita ja ilmaista itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Se tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja, sekä monilukutaitoa. (Opetushallitus, 2014, s. 31)

Esiopetuksessa ilmaisua pyritään kehittämään musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun kautta. Jokaiselle osa-alueelle on asetettu yksityiskohtaisemmat tavoitteet. Musiikillisen toiminnan tavoitteena on vahvistaa lasten

kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Kuvataiteelliseen ilmaisuun sisältyy monipuolisesti maalaamista, rakentamista sekä mediaesitysten tekemistä. Lapsia kannustetaan käyttämään monipuolisesti aistejaan, sekä rohkeasti kokeilemaan erilaisia tapoja tehdä taidetta. Esiopetuksessa lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen, esimerkiksi kokeilemalla pehmeiden ja kovien materiaalien käyttöä, sekä suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä. Suullisen ja kehollisen ilmaisun tavoitteena on antaa lapsille kokemuksia siitä, kuinka he voivat leikkiä keholla ja kielellä ja viestiä monimuotoisesti. Ilmaisun muotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia. (Opetushallitus, 2014, s. 32)

Kielen rikas maailma -oppimiskokonaisuuden tavoitteena on tukea kielellisten taitojen kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja, sekä vahvistaa lasten kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin. Kielen kehitystä voidaan tukea leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Tärkeää on kiinnittää huomiota myös sanojen ja tekstien ymmärtämiseen. Lapsille luetaan erilaisia teoksia, joista keskustellaan. Sanoilla leikitellään ja niiden merkityksiä pohditaan. Lukutaidon kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia tuottamaan ja tunnistamaan kirjaimia, sanoja ja tekstejä ja opetetaan, että sanat voidaan jakaa pienempiin osiin, tavuiksi tai äänneiksi. Opetus mahdollistaa lapselle puhumisen ja kuuntelemisen harjoittamisen erilaisissa tilanteissa. (Opetushallitus, 2014, ss. 32–33)

Minä ja meidän yhteisömme -kokonaisuuden tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan toimintaan ja vahvistaa lasten osallisuuttaan toimintaympäristössään. Esiopetuksessa vahvistetaan lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja siellä toimimista. Aihetta voidaan lähestyä jaotteleamalla se historialliseen, yhteiskunnalliseen sekä etiikan ja katsomusten näkökulmiin. Historiallista näkökulmaa voidaan tutkia tutustumalla historiallisiin tapahtumiin, henkilöihin, kulttuureihin ja kulttuuriperintöihin. Yhteiskunnallisiin asioihin voidaan perehtyä keskustelemalla lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista, sekä pohtia mediatarjonnan luotettavuutta. Lapset pääsevät tutustumaan yhteiskuntaa ohjaaviin lakeihin ja normeihin. Eettinen kasvatus pyritään liittämään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin. Lasten kanssa harjoitellaan tunteiden tunnistamista ja niiden säätelyä. Tärkeitä teemoja ovat ystävyys, toisten kunnioitus, ilon ja pelon aiheet sekä oikean ja väärän erottaminen. Teemoja voi harjoitella esimerkiksi roolileikkien ja satujen avulla. Katsomuskasvatuksen tavoitteena, on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan omia ja muiden katsomuksia ja uskontoja, sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. (Opetushallitus, 2014, ss. 34–35)

Tutkin ja toimin ympäristössäni -oppimiskokonaisuudessa tavoitteena on vahvistaa lasten pohjaa matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja taidoille, rohkaista tutkimaan ja havainnoimaan ympäristöä, kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja harjoitella dokumentointia. Esiopetuksessa tutustutaan matematiikkaan havainnollisesti ja yhdessä toimien. Matematiikassa perehdytään lukukäsitteen kehittämiseen, pohtimaan ja kuvailemaan omia matemaattisia havaintoja arjessa, sekä tutkitaan 2- ja 3-ulotteisuutta ja sijainti- ja suhdekäsitteitä. Matematiikkaa harjoitellaan leikkien, pelien, tarinoiden sekä tieto- ja viestintäteknologian kautta. Ympäristökasvatus esiopetuksessa tarjoaa lapsille luontokokemuksia ja mahdollisuuden tutkia luonnon lisäksi myös lasten lähiympäristöjä. Teknologiakasvatuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaannos. Lapsia kannustetaan tutustumaan teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla omin käsin erilaisia rakenteita ja ratkaisuja. (Opetushallitus, 2014, ss. 35–36)

Kasvan, liikun ja kehityn -kokonaisuuden tavoitteena on luoda pohjaa liikunnalliselle, terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle elämäntavalle, sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Tavoitteena on kehittää lasten motorisia ja sosiaalisia taitoja ja tutustua terveelliseen ruokaan ja ruokailutottumuksiin. Esiopetuksessa harjoitellaan säännöllisesti motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Myös hienomotoristen taitojen kehittämistä harjoitellaan. Ruokailutilanteista tehdään lapsille mahdollisimman viihtyisiä ja lapsille opetetaan hyviä ruokailutapoja ja kohtuullista kuluttamista. Hyvinvointiin ja terveyteen syvennyttään lasten kanssa pohtimalla erilaisia sairauksia, sekä fyysisistä että psyykkistä hyvinvointia. Teemoja ovat myös hyvät ihmissuhteet, sekä unen ja liikkumisen määrä. Turvataitojen tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta ja antaa heille valmiuksia pyytää ja antaa apua arjen tilanteissa. Lasten kanssa pohditaan yhdessä yleisimpiä arjen vaaratilanteita. (Opetushallitus, 2014, ss. 37–38)

2.5 Metsäpainotteinen esiopetus

Metsäpainotteinen esiopetus on lisääntynyt Suomessa viime vuosikymmeninä. Vuonna 2016 kirjoitetussa Ylen artikkelissa esitellään, että Suomessa olisi metsäpainotteisia esiopetusryhmiä noin 30. (Vuorela, 2016) Seitsemässä vuodessa määrä on kuitenkin lisääntynyt. Normaalin esiopetuksen tapaan metsäpainotteisessa esiopetuksessa noudatetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Arkikielessä metsäpainotteisesta esiopetuksesta voidaan puhua metsäeskarista, jota tässä työssä tulen myös käyttämään.

Metsäeskareiden toteutustapa vaihtelee kunnista ja yksityisistä järjestäjistä riippuen. Useilla metsäryhmillä on käytössään oma kota tai muu tukikohta, jossa voidaan viettää osa päivästä ja suojautua pahimmilta sääolosuhteilta. Muuten esikoulupäiviä vietetään yleensä ulkona, lähimetsissä tai retkillä kauempana. Esikoulun tehtävät pystytään toteuttamaan myös ulkona toiminnallisesti tai luontoon rauhoittuen ja istuen. Metsäeskariin kuuluu samat ateriat, kuin tavalliseenkin esiopetukseen. Ruokia pystytään valmistelemaan tai tarjoilemaan kodissa, tai tarvittaessa ruokailu pystytään toteuttamaan täysin ulkonakin. (Seinäjoki, n.d.) Lasten hyvät, säänmukaiset varusteet ovat välttämättömiä metsässä järjestettävässä toiminnassa.

Metsän avulla esiopetuksen sisältö saa uusia ulottuvuuksia. Seinäjokelaisen Vaahteramäen metsäeskarin sivulla kuvataan, että metsäeskarin toteutus on tavallista toiminnallisempaa. Metsäeskarissa korostetaan liikunnallisten taitojen kehittymistä ja energian purkamista vaihtelevassa maastossa. Kestävä kehitys ja kestävä elämäntapa tulevat lapsille tutuksi. (Seinäjoki, n.d.)

Ylen artikkelissa lastentarhanopettaja Outi Hänninen kertoo, että metsäeskarissa uni ja ruoka maistuvat lapsille paremmin, sekä lasten motorinen kehitys on nopeampaa kuin ahtaissa sisätiloissa. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston ylitarkastaja Marja-Liisa Akselin pohtii artikkelissa sitä, kuinka laadukasta pedagogiikkaa pystytään toteuttamaan metsäeskarissa. Akselinin mukaan, vaikka metsässä ja luonnossa tekeminen ovat ainekset pedagogiikalle, on se kuitenkin vakavasti otettavaa pedagogiikkaa. Ammattilaisten tehtävänä on hallita olosuhteiden tuomien rikkauksien lisäksi niiden tuomat haasteet. Aiheesta jatkaa lastentarhaopettaja Virpi Alanen, joka vakuuttaa, että kaikki esiopetussuunnitelman tavoitteet saavutetaan yhdistelemällä eri opeteltavia asioita. Esimerkiksi matematiikan lukujen oppiminen voidaan yhdistää luonnon kuvataiteeseen käyttämällä luonnonmateriaaleja apuna laskuissa. (Vuorela, 2016)

2.6 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa aloin tutkimaan, minkälaisia aikaisempia tutkimuksia aiheesta on mahdollisesti tehty. Käytin tietokannoissa hakusanoja ”metsäeskar”, ”metsäpainotteinen” ja ”ympäristökasvatus”. Löysin useampia tutkimuksia, joissa tutkittiin metsäpainotteista esiopetusta tai luontopäiväkoteja, mutta täysin samanlaista näkökulmaa ei en toista löytänyt.

Kailio ja Komulainen (Kailio & Komulainen, 2017, ss. 3, 23) ovat tutkineet opinnäytetyössään Käpylän päiväkodissa toteutettavaa metsäesiopetusta. Työn tavoitteena oli selvittää, miten

metsässä järjestettävä esiopetus tukee lapsen kasvua ja kehitystä. Samankaltaisuutta omaan työhöni on, että opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytetään havainnointia. Havainnoinnin tuloksista ja johtopäätöksistä selvisi, että metsässä tapahtuva esiopetus tukee lasten motorisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja. Lapset saavat metsästä myönteisiä kokemuksia. Opinnäytetyössä selvisi myös, että metsäesiopetuksessa olevat lapset sairastavat harvemmin.

Isoaho ja Puntanen (Isoaho & Puntanen, 2018, ss. 3, 66–69) selvittivät opinnäytetyössään, millä tavoin metsätoiminnalla voidaan rikastuttaa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimintaa sekä millaisena oppimisympäristönä kasvattajat ja lapset kokevat metsän. Työ tehtiin laadullisena tutkimuksena ja tutkimusmenetelminä käytettiin havainnointia ja haastattelua. Tutkimukseen osallistui sekä varhaiskasvattajia ja lapsia. Tutkimuksessa selvisi, että kasvattajat näkevät metsätoiminnan parhaina puolina metsän tarjoaman ison tilan, raikkaan ulkoilman ja äänitasojen mataluuden. Lapset toivat esiin metsän olevan kiva paikka, jossa voi leikkiä. Havainnoinnista sekä haastatteluista ilmeni myös, että metsä tarjoaa leikkimiseen monipuolisen ympäristön, jossa pääsee hyvin tutkimaan ja liikkumaan. Tutkimuksessa vahvistui myös, että oppimisen alueet ja laaja-alaisen osaamisen alueet ovat toteutettavissa metsätoiminnalla.

Yllä mainituista tutkimuksista voi huomata, että metsäpainotteisuus havaitaan toimivaksi ja hyväksi. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoitteet toteutuvat, jonka lisäksi metsä tarjoaa monia mahdollisuuksia ja hyötyjä lapsille.

3 Ympäristökasvatus

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa määritellään minkälaista ympäristökasvatusta kaikessa esiopetuksessa tulisi toteuttaa. Esiopetuksen ympäristökasvatus tarjoaa lapsille luontokokemuksia, sekä mahdollisuuksia tutkia ja tutustua luonnon ilmiöihin, eläimiin ja kasveihin. Ympäristöä havainnoidaan aistein ja havaintovälineiden avulla ja opetukseen voi sisältyä myös pieniä kokeita. Opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä, sekä pohditaan syy-seuraussuhteita. Opetuksessa luodaan hyvä pohja kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun, sekä ohjataan kuinka ympäristöstä ja sen viihtyisyydestä voidaan huolehtia. (Opetushallitus, 2014, s. 37)

Ympäristökasvatus ei koske kuitenkaan vain luontoa, vaan se kattaa myös oppimisen lähiympäristöistä. Lasten ympäristöön liittyvät tiedot, taidot ja asenteet rikastuvat, kun he

saavat retkillä tutustua siihen, millaisia rakennuksia ovat esimerkiksi kaupungintalo ja parkkitalo. Lisää vertailukohtia saa, kun otetaan näiden rinnalle esimerkiksi taidemuseo ja lähimetsä. Kun lapset pääsevät leikkimään uudenlaisiin ympäristöihin se voi lasten lisäksi auttaa myös aikuisia näkemään ympäristöissä totutuista näkökulmista poikkeavia asioita. (Hujala & Turja, 2017, s. 216)

Ympäristökasvatukseen toteuttamiseen on apukeinoina erilaisia malleja.

Ympäristökasvatuksen mallit auttavat ymmärtämään ympäröivää todellisuutta, mutta ne toimivat myös apuvälineinä, kun opetusta, tutkimusta ja toimintaa suunnitellaan ja arvioidaan. (Cantell ym., 2020, s. 110) Yksi tunnetuimmista ympäristökasvatuksen malleista on Joy A. Palmerin kehittämä puumalli. Palmerin mukaan ympäristökasvatuksessa on kyse pohjimmiltaan kyse voimaantumisesta ja henkilökohtaisten ympäristömerkitysten muodostamisesta. Puumallissa puun juuret ovat kiinnittyneet merkittävien elämäkokemusten ympärille. Mallin mukaan ympäristökasvatuksessa tulee huomioida oppijan merkittävät elämäkokemukset, kehitystaso, aiemman tiedot ja sosiaaliset taidot sekä yhteisöllinen osallistuminen. Puumallissa runko kannattelee oksia ja lehvästöä, jotka jakautuvat kolmeen päähaaraan: oppiminen/tieto ympäristöstä, oppiminen ympäristössä ja toimiminen ympäristön puolesta. Nämä kuvaavat ympäristökasvatuksen keskeisiä elementtejä. Palmerin mukaan onnistuneessa ympäristökasvatuksessa opitaan näillä kolmella tavalla, parhaimmillaan samanaikaisesti ja tasavertaisesti. (Cantell ym., 2020, s. 104)

3.1 Luontosuhteen muodostuminen

Ympäristökasvatuksen tärkeä lähtökohta on ihmisen suhde ympäristöön ja siellä tapahtuviin ilmiöihin ja elämyksiin. Luonto voi edistää ihmisen fyysistä ja henkistä hyvinvointia. Luonnossa vietetty aika voi rauhoittaa kiireisen arjen keskellä. Merkittäviä tekijöitä luontosuhteen muodostumisessa on omakohtaisten kokemusten sekä sosiaalisten suhteiden merkitys luonnossa. Säännöllisesti luonnossa liikkuminen yksin tai muiden ihmisten kanssa liikkuminen luonnossa koetaan merkitykselliseksi. Lapsuuden aikaisilla kokemuksilla on ollut merkittävä vaikutus luontosuhteen muodostumiseen. Kesälomat maaseudulla mummolassa tai mökillä, metsäretket, leikit kavereiden kanssa lähimetsissä tai hevosella ratsastaminen maastossa voivat olla monille suomalaisille sellaisia virstanpylväitä lapsuudesta, jolloin luonnon merkitys on muuttunut tärkeäksi. (Cantell ym., 2020, ss. 57–64) Metsän ja maaperän elämän kokeminen luo lapselle yhteyden luontoon. Lapsen ulkoillessa jokaisena vuodenaikana säällä kuin säällä, lapsi saa unohtumattomia kokemuksia ja elämyksiä, jotka

säilyvät koko loppuelämän ajan. Sen kautta lapset oppivat myös vastuuntuntoa ja saavat itseluottamusta. (Nikkinen, 2020, s. 30)

”Luontosuhde on parasta, mitä voit antaa ja saada.” Näin esittää Noora Uusi-Kaakkuri (Uusi-Kaakkuri, 2021, s. 14) kirjassaan Metsäretki lähiluontoon. Luontosuhde lähtee pienestä. Uusi-Kaakkuri esittelee, että kun annat lapselle mahdollisuuden tutkia, leikkiä ja liikkua luonnossa ajan kanssa, annat lapselle samalla paljon uutta tietoa ja taitoja ja vahvistat lapsen luontosuhdetta. Aikuisten suhtautumisella luontoon on vahva vaikutus siihen, miten lapsi tulee suhtautumaan luontoon tulevaisuudessa. (Uusi-Kaakkuri, 2021, s. 14) Kun lapsi pääsee kokeilemaan kaikilla aisteilla, keräämällä, lajittelemalla ja vertailemalla, käsitys luonnosta löytyvistä asioista laajenee. Kun lasta kannustaa havainnoimaan, harjoitetaan myös lapsen huomiointikykyä luonnossa liikkuesssa. (Nikkinen, 2020, s. 33) Parhaassa mahdollisessa tapauksessa, lapsen sosiaalinen ympäristö kannustaa, tukee ja lisää lapsen kiinnostusta ympäristöihin tutustumiseen. (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, s. 80) Kun lasta rohkaisee liikkumaan luonnossa vapaasti, luonnosta ei muodostu pelottavaa, kiellettyä paikkaa. Luontosuhde ei pääsee vahvistumaan, jos vanhemmat suhtautuvat itsekin luontoon varauksella ja vieraannuttavat lapsensa luonnosta. (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, s. 70–72)

Esimerkiksi puissa kiipeileminen, kivillä hyppäileminen, majojen rakentaminen, luonnonmateriaalien kerääminen ja niillä leikkiminen ovat sellaisia aktiviteetteja, jossa lapsi saa käyttää mielikuvitustaan eikä asetu valmiin leikin muottiin. Ne myös kehittävät lapsen motorisia taitoja. Luonnossa liikkumalla lapsen motoriset taidot kehittyvät monipuolisemmin verrattuna esimerkiksi valmiiksi rakennettuun leikkipuistoon. Luonnosta löytyvistä paikoista ja materiaaleista lapsi saa sovellettua monenlaisia leluja ja leikkipaikkoja. Monipuoliset pinnat ja materiaalit, värit ja muodot ja äänet vaikuttavat sensomotoristen taitojen kehittymiseen. Monipuolisten ja mielikuvituksellisten leikkien suunnittelu ja toteuttaminen luonnossa edistävät lapsen sosioemotionaalaisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja. (Wilson, 2008, s. 78)

Metsäpainotteinen esiopetus on loistava paikka tukea lapsen luontosuhteen muodostumista ja vahvistumista. Jokapäiväinen liikkuminen, leikkiminen ja tutkiminen luonnossa vahvistavat sitä. Pälkäneen esiopetussuunnitelmassa kerrotaan, että esiopetustoiminnassa vahvistetaan lapsen luontosuhdetta ulkoilemalla ja retkeilemällä kaikkina vuodenaikoina monipuolisesti. Luonnossa koetut positiiviset tunteet edistävät luontosuhteen muodostumista. (Pälkäneen sivistyslautakunta, 2022, s. 34)

3.2 Kestävä elämäntapa esiopetuksessa

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita. Sen kaikkia ulottuvuudet, sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen huomioidaan kaiken toiminnan suunnittelussa ja järjestämisessä. (Opetushallitus, 2014, s. 15) Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa ihmisten hyvinvoinnin huomioimista ja toisista ihmisistä välittämistä, sekä ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista. Käytännössä varhaiskasvatuksessa opetellaan sitä vuorovaikutustaitojen harjoittamisella, osallisuudella ja toisten ihmisten huomioimisella. Kulttuurinen kestävyys on suvaitsevaisuutta ja tasa-arvoa, suomalaiseen kulttuuriin ja muihin kulttuureihin tutustumista ja vuorovaikutuksen edistämistä. Taloudellinen kestävyys varhaiskasvatuksessa on säästävyyttä arjen toiminnoissa, kuten veden ja ruoan säännöstelyssä, kierrätystä ja vanhan korjaamista sekä luonnon- ja kierrätysmateriaalien hyödyntämistä esimerkiksi kädentaidoissa ja leikeissä. Ekologinen kestävyys tukee edellä mainittuja tekoja, mutta niiden lisäksi se on ympäristön suojelua esimerkiksi roskia ja pulloja keräämällä. (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, ss. 37–45)

Kestävän kehityksen päämääränä on turvata tuleville sukupolville terveelliset, turvalliset ja oikeudenmukaiset mahdollisuudet elämään. Varhaiskasvatuksessa kestävä kehitys toteutuu käytännössä siten, että tutkitaan lähiympäristöä ja huolehditaan sen siisteydestä, pidetään ystävistä huolta ja opetellaan kuinka pienillä arkisilla valinnoilla, voidaan kuormittaa ympäristöä mahdollisimman vähän. Kestävä kehitys on nykyään tärkeä osa varhaiskasvatusta. (Luomi ym., 2010, s. 10) Kestävän kehityksen perusteet ovat toisten ihmisten ja ympäristön kunnioittaminen. (Parikka-Nihti, 2011, s. 15)

Kestävän kehityksen opettamisen tavoitteena on tukea lasten kykyä havainnoida, tutkia ja ihmetellä ympäristöä kestävän elämäntavan näkökulmien avulla. Kun lapsi pääsee harjoittelemaan kestävän kehityksen mukaisia valintoja lapsuudesta lähtien, lapsi oppii sen tärkeyden ja arvot. Osallisuus on tärkeä käsite, kun puhutaan ympäristökasvatuksesta ja kestävästä kehityksestä. Osallisuus on ihmisen kuulumista yhteiskuntaansa ja yhteisöönsä. Varhaiskasvatuksessa lapsen osallisuus on sitä, että lasta kuullaan aidosti ja lapsi pääsee vaikuttamaan ja osallistumaan päiviensä kulkuun. Myös kasvattajalla on tärkeä rooli kestävän kehityksen viestin viemisessä eteenpäin. Kun kasvattaja sisäistää arvot, hän pystyy omalla esimerkillään ja toiminnallaan opettamaan lapsille kestävästä kehityksestä. (Parikka-Nihti, 2011, ss. 15, 35, 38)

4 Opinnäytetyön tutkimus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa muille tietoa metsäpainotteisesta esiopetuksesta. Opinnäytetyön tilaajana on Pälkäneen kunnan metsäpainotteinen esiopetusryhmä Metsätähdet. Opinnäytetyöni on tutkimuspainotteinen, jonka toteutan kvalitatiivisena, eli laadullisena tutkimuksena. Päädyin tähän toteutustapaan, sillä laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyssä tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää totuutta, vaan tulkita ihmisen omia kuvauksia koetusta todellisuudesta. (Vilkkä, 2021b, s. 94) Tutkimusmenetelminä käytin Webropol-työkalulla tehtyä sähköistä kyselylomaketta ja havainnointia.

4.1 Tarkoitus ja tavoite

Idea tämän opinnäytetyön tekemiseen lähti omasta kiinnostuksestani metsäpainotteiseen esiopetukseen. Luonnossa ja metsässä oleminen on ollut minulle lapsesta asti tärkeää, ja koenkin, että metsäpainotteinen esiopetus on hieno mahdollisuus lapsille luoda vankkaa luontosuhdetta ja tutustua lähiympäristöön monipuolisesti. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää miten esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsäpainotteisessa esiopetuksessa ja miten metsäeskari edistää lapsen luontosuhteen vahvistumista.

Tilaajaksi valikoitui Pälkäneen kunnan metsäpainotteinen esiopetusryhmä, omien tutkimuksieni perusteella. Otin yhteyttä omatoimisesti Metsätähtien ryhmään, jossa vastaanotto tutkimuksen tekemiselle oli avoin.

Tutkimuskysymykseni työssä ovat:

- Miten esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsäpainotteisessa esiopetuksessa?
- Miten metsä oppisympäristönä tukee lapsen luontosuhteen muodostumista?

4.2 Opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelminä käytin sähköistä kyselylomaketta ja havainnointia. Laadin Metsätähdet-ryhmän varhaiskasvattajille Webropol-työkalulla kyselyn. Kyselyn lisäksi, kävin

kolmena päivänä havainnoimassa Metsätähdet-ryhmän esiopetusta. Päädyin valitsemaan kaksi tutkimusmenetelmää, koska havainnointi ja kyselyn vastaukset täydentävät ja informoivat toisistaan.

Havainnointia voi käyttää aineiston hankinnan menetelmänä yksinään tai toisen menetelmän rinnalla. Havainnointini tyyli oli passiivista osallistuvaa havainnointia. Passiivisella osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan tutkijan osallistumista tutkittavaan tilanteeseen ilman vaikuttamista tilanteiden kulkuun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) Käytännössä se tarkoittaa, että havainnoinnissa osallistuin ryhmän esiopetukseen, mutta läsnäoloni ei vaikuttanut opetuksen kulkuun tai yleiseen tilanteeseen.

Osallistuvassa havainnoinnissa vuorovaikutus tapahtuu yleensä tutkittavien, eli havainnoitavien henkilöiden ehdoilla. Tutkijan pitäisi vaikuttaa mahdollisimman vähän tutkimiansa henkilöiden elämään ja tapahtumien kulkuun. Ideaali olisi, että ei vaikuttaisi lainkaan, mutta se on lähes mahdotonta. (Eskola & Suoranta, 1998, s. 73) Havainnoinnilla voidaan saada välitöntä tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden toiminnasta. Sen avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin, eli se on todellisen elämän ja maailman tutkimista. Havainnoidessa tutkijan on muistettava pitää erillään omat tulkintansa ja havainnot. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 212, 217)

Sähköinen kysely tutkimusmenetelmänä sopi tutkimuksen aiheeseen, sillä sai kerättyä ryhmän varhaiskasvattajilta olennaista tietoa aiheeseen liittyen. Sähköinen kyselylomake on yksinkertainen tehdä ja lähettää eteenpäin. Vastaajalle lomake on myös kätevä, sillä vastauksia voi tallentaa kesken ja jatkaa myöhemmin, annetun aikarajan puitteissa. Kyselyn tavoitteena on myös kysyä kaikilta vastaajilta samat kysymykset samalla tavalla ja samassa järjestyksessä. (Vilkkä, 2021a, s. 46)

Käytin sähköisessä kyselylomakkeessa (Liite 5) avoimia kysymyksiä. Avoimien kysymyksien tavoite, on saada vastaajilta spontaaneja mielipiteitä, jossa vastaamista rajataan vain vähän. Kysymyksiä muotoillessa kannattaa olla maltillinen, ja miettiä ovatko ne tarpeellisia tutkimusta ajatellen. Turhat kysymykset tulisi karsia pois ja yhteen kysymykseen pitäisi sisällyttää vain yksi asia. (Vilkkä, 2021b, ss. 85–86) Kyselylomakkeessani oli yhteensä seitsemän kysymystä. Kaksi ensimmäistä kysymystä linkittyivät vahvasti esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisiin oppimisen alueisiin. Seuraavat viisi kysymystä, käsittelivät metsäpainotteista esiopetusta laajemmin.

Lähetin kyselyn saatekirjeen (Liite 4) ja linkin kyselylomakkeeseen sähköpostitse yhdelle ryhmän varhaiskasvattajista, joka välitti viestin ryhmän kahdelle muulle varhaiskasvattajalle. Saatekirjeessä kerrattiin vielä lyhyesti kyselyn tarkoitus, sekä tietosuojaan liittyviä asioita. Kyselyyn vastaamisaikaa oli asetettu alun perin viikko, mutta kerroin, että aikaa voi tarvittaessa pidentää. Varhaiskasvattajilta tuli kesken vastaamisajan toive, voisiko aikaa pidentää muutamalla päivällä. Lopullinen vastausaika oli yhteensä kaksitoista päivää. Kaikki kolme ryhmän varhaiskasvattajaa vastasivat kyselyyn.

4.3 Aineiston teemoittelu

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, eli käytännössä teoriaa rakennetaan empiirisestä aineistosta lähtien ikään kuin alhaalta ylös. Tällöin on tärkeää kiinnittää huomiota aineiston tarkkaan rajaukseen, jotta aineiston analysointi pysyy mielekkäänä ja järkevänä. Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena, on luoda aineistoon selkeyttä ja sitä kautta tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta. (Eskola & Suoranta, 1998, ss. 15, 100)

Sekä havainnoinnin aineiston että kyselyn aineiston analyysissä käytin teemoittelua. Teemoittelulla aineistosta nostetaan esiin samankaltaisia teemoja ja jaotellaan ne kokonaisuuksiksi. Sen avulla tekstistä saadaan kokoon erilaisia vastauksia esitettyihin kysymyksiin. Tekstistä on pyrittävä löytämään ja sen jälkeen eroteltava tutkimuksen kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta, 1998, ss. 126, 128)

Käytin kyselyn aineiston teemoittelussa apuna värikoodausta. Värikoodaaminen käytännössä tarkoittaa tekstissä värillisten fonttien käyttämistä tai tekstin maalaamista väreillä koodien tunnuksiksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Kopioin kyselyn aineiston Webropol-alustalta Word-tiedostoon, jolloin tekstin muokkaaminen ja värikoodaaminen oli helpompaa. Maalasin vastauksista tekstipätkiä samoilla väreillä, jotka liittyivät samoihin teemoihin.

Sekä havainnoinnissa että kyselyssä, pääteemoiksi muodostuivat tutkimuskysymysten mukaisesti esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet ja luontosuhteen muodostuminen. Muita teemoja olivat kestävä elämäntapa, toiminnallisuus, metsäympäristön rauhoittava vaikutus, metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta sekä metsä innostaa tutkimaan ja havainnoimaan.

5 Eettisyys opinnäytetyössä

Opinnäytetyön tekemisen aikana on huomioitu eettiset näkökulmat. Opinnäytetyö on hyvän tieteellisen käytännön mukainen. Hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita ovat eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11) Ennen tutkimuksen aloittamista, on haettu tutkimuslupa (Liite 1) tutkittavalta taholta ja saatu lupa julkaista yhteistyökumppanin nimi valmiissa opinnäytetyössä. Tutkimuksen aineistoa kerättäessä ja säilytettäessä on kiinnitetty huomiota turvallisuuteen ja huolellisuuteen. Sekä kyselystä että havainnoinnista saatua aineistoa on säilytetty opiskelijan omalla laitteella salasanalla suojattuna koko tutkimuksen ajan.

Ihmisiä tutkittaessa lähtökohtana on luottamus tutkijan ja tutkittavien henkilöiden välillä. Luottamus saadaan kunnioittamalla tutkittavien ihmisarvoa ja oikeuksia. Tutkittavalla henkilöllä on oikeus osallistua tai kieltäytyä tutkimuksesta vapaaehtoisesti, tai halutessaan myös keskeyttää tai peruuttaa tutkimukseen osallistuminen. Tutkittavien oikeus on myös saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, esimerkiksi henkilötietojen käytössä ja siitä, mitä tutkimukseen osallistuminen heiltä konkreettisesti vaatii, sekä tutkimuksen tavoitteista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, ss. 8–9)

Tutkimukseen osallistujilta ei kerätty henkilötietoja. Tutkimuksen kyselyaineistoon vastattiin anonymisti ja sen yhteydessä kerrottiin, että kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Ryhmää havainnoidessa ja siitä muistiinpanoja kirjottaessa kiinnitettiin huomiota koko ryhmään, eikä tunnistettaviin yksilöihin. Ryhmän lapsien huoltajia informoitiin havainnointikerroista (Liite 2).

6 Havainnoinnin tulokset

Tässä luvussa esitellään havainnoinnin tulokset. Havainnointipäivien yleinen kulku ja jokaisen havainnointipäivän ohjelma käydään läpi. Jokaisen havainnointipäivän kertomuksen tueksi on tehty havainnollistava taulukko, jossa on teemoiteltu päivien havainnot esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuuksien mukaan (kirjoitettu sinisellä fontilla) ja muiden teemoittelusta syntyneiden teemojen mukaan (kirjoitettu punaisella fontilla.)

6.1 Havainnointipäivien kulku

Kävin havainnoimassa Metsätähtien esiopetusta kolmena eri päivänä. Havainnointipäiväni alkoivat noin klo 8 ja päättyivät noin klo 11.30. Jokaisena havainnointipäivänä toistui sama kaava. Päivä aloitettiin Metsätähtien kodassa aamupiirillä. Aamupiirin kaava oli samankaltainen päivästä toiseen. Kerrattiin mikä päivä on, mikä kuukausi on ja kuinka mones eskaripäivä on menossa. Mahdolliset kalenterin merkkipäivät ja muut kulttuureihin liittyvät asiat otettiin piirillä puheeksi. Aamupiirissä myös laulettiin, leikittiin tai jumpattiin. Lopuksi käytiin läpi päivän ohjelma ja siihen liittyvä alustus, esimerkiksi leikin kautta. Aamupiirin jälkeen oli aikaa leikkiä, jonka jälkeen ensimmäinen pienryhmä aloitti esiopetuksen.

Havainnointipäivien aikana en kirjoittanut muistiinpanoja, niin kuin alun perin olin suunnitellut. Totesin pian, että on tärkeämpää olla läsnä ja tarkkaavaisena koko ajan tilanteessa ja kirjoittaa muistiinpanot vasta havainnointikertojen jälkeen.

6.2 Metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta

Ensimmäisen havainnointipäivän tehtävänä oli luoda oma kuva ja allekirjoitus luonnonmateriaaleja käyttäen ja lopuksi taltioida näistä tabletilla kuva. Taulukossa (Taulukko 1) päivän ohjelma teemoiteltuna. Lapsille annettiin vain valkoinen kangas, johon oma kuva tuli luoda ympäröivän metsän luonnonmateriaaleista. Lapsille kerrottiin alue, jonka sisällä saa vapaasti liikkua, tutkia ja kerätä materiaaleja omaan teokseensa. Pienen pohdinnan jälkeen lapset alkoivat hajaantuen tutkimaan ympäristöä ja keräämään luonnosta löytyviä materiaaleja. Lasten kädet täyttyivät maahan pudonneista kävyistä ja lehdistä, kivistä, ruohosta ja kepeistä. Valkoiselle kankaalle alkoi ilmestyä iloisia ja moniulotteisia naamoja. Metsässä riitti vauhtia ja liikettä, riemun kiljahduksia sekä tutkiskelevaa pohdintaa. Sammaleiden alla pilkkisti myös runsaasti erilaisia sieniä, jotka kiinnittivät pienten tutkijoiden huomion. Yksi karvarousku pääsikin koristamaan erään lapsen omakuvaa.

Huomasin, että lapset toimivat hyvin omatoimisesti ja luovasti. Hahmotus luonnonmateriaalien sopivuudesta kasvopiirteiksi vaikutti lapsille helpolta. Varhaiskasvattajan ei tarvinnut antaa paljoakaan vinkkejä, kun kankaalle syntyi jo hymyilevä suu kävyistä, tai kauniit poskipäät koivunlehdistä. Omakuvan ollessa valmis työ viimeisteltiin vielä omalla nimikirjoituksella. Nimet kirjoitettiin myös luonnonmateriaaleilla. Myös vaikeimmatkin kirjaimet sai hienosti taiteltua kepeistä tai ruohoista.

Koska taideteosta ei pystynyt ottamaan mukaan, ne taltioitiin valokuvaamalla. Lapset saivat itse ottaa kuvan teoksistaan tabletilla. Kuvan ottaminen vaati lapsilta keskittymistä, mutta pienen auttamisen jälkeen kuvan sommitteleminen ja ottaminen sujui lapsilta oikein sujuvasti. Viimeisenä vuorossa oli siivoaminen, joka olikin tässä tapauksessa helppoa. Lapset kaatoivat yhteistyöllä luonnonmateriaalit kankaiden päältä takaisin luontoon ja viikkasivat luontoon kuulumattomat kankaat takaisin laukkuun.

Taulukko 1. Ensimmäisen havainnointipäivän teemat

Havainto	Oppimiskokonaisuus Teema
Omakuvan tekeminen luonnonmateriaaleja käyttäen	Ilmaisun monet muodot Tutkin ja toimin ympäristössäni Kestävä elämäntapa Metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta Metsä innostaa tutkimaan Luontosuhteen muodostuminen
Oman nimen kirjoittaminen luonnonmateriaaleja käyttäen	Kielen rikas maailma Tutkin ja toimin ympäristössäni Kestävä elämäntapa Metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta Luontosuhteen muodostuminen
Teoksen kuvaaminen tabletilla	Tutkin ja toimin ympäristössäni

6.3 Metsäympäristön toiminnallisuus

Toisena havainnointipäivänä ohjelmassa oli kirjainten opettelua toiminnallisista menetelmistä Taulukossa (Taulukko 2) teemoiteltu päivän tehtävät. Ensimmäinen pienryhmä puki määrätietoisesti sadevaatteet ylleen ja lähtivät sateisessa säässä kohti metsää. Metsässä lapset saivat vihjeen: ”nyt kannattaa katsella ympärilleen, jos näkyisi jotain kirjaimiin liittyvää.”

Ensimmäiset ”täällä” huudot kaikuivat, kun S-, I-, M- ja A- kirjaimet paljastuivat puiden suojasta. Puiden ympäriltä etsittiin sopiva paikka, johon lapset pystyivät istahtamaan ja kuuntelemaan. Varhaiskasvattaja kaivoi repusta aapisen ja aukeamalla komeili jo

aamupiiriltä tuttu M-kirjain. M-kirjainta makusteltiin suussa ja mietittiin monia sanoja, jotka alkavat kyseisellä kirjaimella. Opettajalla oli repussa pussi, jossa oli erilaisia kuvia. Pussista nostettiin kannon päälle kuva, jonka jälkeen lähdettiin juoksemaan kuvan asian alkukirjaimen mukaista kirjainta kohti. Kirjaimet oli kiinnitetty puihin. Ilvekset, merenneidot, auringot ja sisiliskot nousivat pussista ja niiden alkukirjaimet löytyivät nopeasti. Vauhtia ei tästä tehtävästä puuttunut, eikä pienet risukkoihin kompastelut hidastaneet menoa laisinkaan. Lopuksi jokainen lapsi sai muodostaa oman M-kirjaimen, esimerkiksi kepeistä tai kävyistä. Sateisen kelin takia, vihkotehtävät päätettiin tehdä kodassa. Kynän käyttö sujui kaikilta jo hienosti ja M-kirjaimet muodostuivat kauniisti kirjan sivuille.

Taulukko 2. Toisen havainnointipäivän teemat

Havainto	Oppimiskokonaisuus Teema
M-kirjaimen opettelu aamupiirissä leikin avulla	Kielen rikas maailma Toiminnallisuus
Aapisen lukeminen metsässä istuen	Kielen rikas maailma Metsän rauhoittava vaikutus
M-kirjaimen opettelu liikunnallisen leikin avulla metsässä	Kielen rikas maailma Kasvan, liikun ja kehityn Toiminnallisuus
M-kirjaimen muodostaminen luonnonmateriaaleja käyttäen	Kielen rikas maailma Ilmaisun monet muodot Tutkin ja toimin ympäristössäni Kestävä elämäntapa Metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta Luontosuhteen muodostuminen Metsä innostaa tutkimaan

6.4 Metsä innostaa tutkimaan

Kolmannen havainnointipäivän ohjelmassa oli vihjeiden avulla ”suunnistamista” ja erilaisten tehtävien suorittamista kodan lähiympäristössä. Taulukossa (Taulukko 3) on teemoiteltu päivän monipuolinen ohjelma. Ryhmän varhaiskasvattaja antoi ensimmäisen vihjekirjekuoren kodan pihalla, josta paljastui piirretty kuva puupinosta. Lapset saivat keskenään pohtia, mistä kodan lähiympäristöstä löytyisi vastaava. Nopean pohdinnan jälkeen, lapset lähtivät määrätietoisesti suuntaamaan kohti tien viereen muodostettua risukasaa, jossa vuorossa olikin ensimmäinen tehtävä. Tehtävänä oli kerätä ja tutkia ötököitä. kuusi lasta jaettiin kahteen ryhmään. Molemmat ryhmät saivat valkoisen lakanan ja kymmenen tyhjää lasiastiaa. Tehtävänä oli mennä puun viereen ja ravistaa puun oksilta ötököitä valkoiselle kankaalle ja sen päältä kerätä ötökät lasipurkkeihin. Lapset lähtivät lätäköiden läpi juoksennellen etsimään sopivia puita ja ne löytyivätkin melko pian. Oksilta tipahteli luteita, hämähäkkejä ja monia muita pieniä ötököitä kankaan päälle. Kun kaikissa purkeissa oli yksi ötökkä, niitä tarkasteltiin koko ryhmän kesken. Tarkastelun jälkeen, ne päästettiin takaisin luontoon vapauteen.

Oli toisen vihjeen aika. Vihjeeseen oli piirretty kaatunut, keskeltä katkennut puu. Vihje oli lapsille helppo, sillä ei mennyt sekuntejakaan, kun lapset jo juoksivat kohti metsää ja tätä tiettyä, katkennutta puuta, jonka luona odotti seuraava tehtävä. Tällä kertaa valkoiselle kankaalle tuli kerätä kymmenen erilaista pudonnutta lehteä. Valkoinen kangas täyttyi nopeasti eri värisistä ja eri muotoisista lehdistä. Samalla tutustuttiin, minkä puiden ja kasvien lehtiä maasta olikaan löytynyt.

Oli kolmannen vihjeen vuoro. Kuoresta paljastui kuva portaista, eli Pälkäne-portaista. Juoksu kohti Pälkäne-portaiden ylätasannetta alkoi. Portailla tehtävänä oli Raketti-leikki. Raketti-leikissä laskettiin yksi osallistuja kerrallaan kymmeneen ja se kenen kohdalle osui kymmenen, joutui alas kyykkyy. Viimeisenä ylhäällä ollut voitti. Leikin jälkeen viimeinen vihje aukeni ja siitä paljastui piirretty nuotio. Sekin oli lapsille selkeä vihje, ja pian oltiinkin jo kodan vieressä, oikeilla paikalla. Lapset suuntasivat varastosta löytyvän muurikan luokse, jonka päällä oli ainekset korvapuusteihin. Viimeinen tehtävä oli siis valmistaa korvapuusteja retkityyliin, eli trangiolla. Lapset saivat itse osallistua oman retkikorvapuustinsa valmistamiseen ja tietysti sen paistamiseen trangiolla. Korvapuustipäivää oli mukava viettää itsetehdyn pullan ja kaakaon ääressä ulkona, ja ne saivatkin lapsilta täydet pisteet.

Taulukko 3. Kolmannen havainnointipäivän teemat

Havainto	Oppimiskokonaisuus Teema
Suunnistaminen vihjeiden avulla	Tutkin ja toimin ympäristössäni Kasvan, liikun ja kehityn Toiminnallisuus Metsä innostaa tutkimaan
Ötököiden kerääminen ja tutkiminen	Tutkin ja toimin ympäristössäni Toiminnallisuus Metsä innostaa tutkimaan Luontosuhteen muodostuminen
Lehtien kerääminen ja tunnistaminen	Tutkin ja toimin ympäristössäni Toiminnallisuus Metsä innostaa tutkimaan Luontosuhteen muodostuminen
Raketti-leikki	Tutkin ja toimin ympäristössäni Kasvan, liikun ja kehityn Toiminnallisuus
”Retkikorvapuustien” valmistaminen ja paistaminen trangjalla	Kasvan, liikun ja kehityn Kestävä elämäntapa Luontosuhteen muodostuminen

7 Varhaiskasvattajien kyselyn tulokset

Seuraavaksi esittelen Metsätähdet-ryhmän varhaiskasvattajille suunnatun Webropol-kyselyn vastauksia. Vastauksia esitetään pääosin referoimalla, mutta myös suoria lainauksia osasta vastauksista on käytetty. Kyselyyn vastasi kolme henkilöä. Vastaukset ovat teemoiteltu samojen teemojen mukaan kuin havainnot, eli esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet, luontosuhteen muodostuminen ja kestävä elämäntapa. Metsäympäristön monet vaikutukset -lukuun on koottu tuloksia metsäympäristön toiminnallisuudesta ja rauhoittavasta vaikutuksesta, metsäympäristö luovuuden lisääjänä sekä metsä havainnoinnin ja tutkimisen innostajana.

7.1 Esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuudet

Varhaiskasvattajilta kysyttiin, kuinka oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsässä järjestettävässä esiopetuksessa ja kuinka metsä oppimisympäristönä tukee kunkin osa-alueen toteutumista. Vastaukset jaotellaan erikseen oppimiskokonaisuuksien mukaan.

Kielen rikas maailma -kokonaisuus toteutuu metsäeskareilla melko tasapuolisesti sekä kodan sisällä että ulkopuolella. Vastauksista ilmenee, että eskaripäivään kuuluu paljon keskustelua, jossa lapset saavat kertoa kuulumisiaan ja esitellä esimerkiksi omia töitään. Eskarikirjan lukeminen ja tehtävien tekeminen sujuvat yhtä hyvin kodassa kuin ulkonakin. Lasten sanavarastoa laajentaa päivittäiset satuhetket. Kirjastossa Metsätähdet käyvät säännöllisesti. Puheen seuraksi metsäeskarit ovat opetelleet viittomaan esimerkiksi vuodenaikoja, juhlapyhiä ja kirjaimia. Vastauksista selviää, että metsäympäristö tukee tätä oppimiskokonaisuutta hyvin.

Luonto innostaa tutkimaan ja havainnoimaan. Näitä ihmetellään ja niistä keskustellaan yhdessä. Luontoon liittyvä sanavarasto kasvaa nimeämisen myötä. Asioita ja ilmiöitä kuvaillaan paljon.

Luonnosta voidaan myös etsiä kirjainten muotoja tai vaikkapa rakentaa niitä luonnonmateriaaleja käyttäen.

Vastauksista ilmenee, että metsä rikastuttaa Ilmaisun monet muodon -kokonaisuuden toteutumista. Erilaiset leikit ja pantomiimit tukevat itseilmaisua ja Metsätähdillä nämä liittyvätkin usein eläimiin tai metsään. Metsä leikkimisen ympäristönä mahdollistaa mielikuvituksen ja luovuuden käytön, kun valmiita leikkejä tai leikkipaikkaa ei ole aina tarjolla.

Metsässä vapaa leikki on melkein aina roolileikkiä. Laavahirviöt, äidit, pikkusiskot ja oravat mahtuvat kaikki samaan metsään.

Erilaisia kädentaitojen muotoja, kuten askartelua, vuolemista ja nikkarointia, toteutetaan ryhmässä monipuolisesti sisällä ja ulkona. Luonnonmateriaaleja ja kierrätysmateriaaleja hyödynnetään toiminnassa monipuolisesti, esimerkkinä syksyn lehtien käyttäminen omien sieniämpäreiden koristelussa. Metsätähtien viikkoihin mahtuu myös laululeikkejä ja soittamista. Oikeita soittimia ei välttämättä edes tarvitse, kun saderumpuina voi toimia ämpäreiden kannet ja sadeputket voi itse valmistaa koviin pahvisiin putkiin.

Minä ja meidän yhteisömme -kokonaisuuden toteutuminen näkyy Metsätähdillä esimerkiksi tunnetaitojen ja kehotunnekasvatuksen opettamisena, yhteistyönä muiden varhaiskasvatusryhmien kanssa, sekä päivittäinen yhteiskunnallisten asioiden läpikäyminen aamupiireillä, esimerkiksi liputuspäivät ja kulttuuriin liittyvät asiat ja tapahtumat. Jokaisen oikeudet ovat tulleet myös tutuksi. Lapsia otetaan mukaan arjen askareisiin, esimerkiksi ruokalinjaston rakentamiseen, klapien kantamiseen ja lumitöihin.

Metsätähtien pieni ryhmäkoko mahdollistaa hyvän yhteishengen luomisen ja lapsien yksilöllisten tarpeiden huomioimisen. Varhaiskasvattajat kertovat, että jokaisen lapsen itsetuntoa vahvistetaan kehumalla ja hyvän huomaamisella.

Pieni ryhmäkoko antaa tilaa jokaiselle lapselle yksilönä. Samalla se tukee ryhmäytymistä ja lapset ovatkin ylpeästi ”metsiksiä.”

Vastauksista selviää, että metsäympäristö tukee monipuolisesti Tutkin ja toimin ympäristössän -kokonaisuutta. Metsäympäristö mahdollistaa lapsille paljon tutkimisen ja ihmettelyn aiheita, esimerkiksi sienet, ötökät, kasvit ja linnut tulevat eskareille tutuksi. Lasten mielenkiinnonkohteet ja toiveet huomioidaan. Metsätähdet ovat osoittaneet suurta kiinnostusta sieniä kohtaan, josta inspiroituneena ryhmässä lähdettiin toteuttamaan sieniprojektia. Projektista muodostui kokonaisuus, jota toteutettiin esimerkiksi matematiikan, lukuvalmiuksien, kädentaitojen ja itseilmaisun keinoin. Metsätähdet ovat myös rakentaneet linnunpönttöjä ja hyönteishotelleja. Varhaiskasvattajat kertovat, että lähimetsän lisäksi retkiä on tehty myös kirkkoon, Pälkäneen maissilabyrinttiin, sekä paikalliselle jäteasemalle.

Tutkimme ja tutustumme erilaisiin asioihin monipuolisesti. Olemme tutustuneet lähiympäristöön, ja käyneet esimerkiksi pilkillä ja mato-ongella, kokanneet nuotiolla ja tehneet tiedekokeita ja maatumiskokeita ulkona.

Kasvan, liikun ja kehityn -kokonaisuus toteutuu metsäeskarissa kaikissa osioissaan. Liikkuminen metsässä on monipuolista. Metsätähdet voivat kiipeillä puissa, hypellä kiville, tasapainoilla kaatuneiden puiden päällä ja ryömiä piiloleikeissä tiheiden oksien alle. Metsä mahdollistaa sekä ohjatun että vapaan liikkumisen. Metsän lisäksi Metsätähdet hyödyntävät liikkumiseen paikallista areenaa ja kuntoportaita. Talvella luistimet ja sukset pääsevät myös käyttöön.

Metsäympäristössä liikkuminen kehittää tasapainoa ja silmien ja jalkojen koordinaatiota, sekä parantaa motoriikkaa.

Kunto kasvaa kuin itsestään, kun liikumme monipuolisesti metsäympäristössä.

Ruokailut järjestyvät sisällä kodassa tai ulkopöydän ympärillä. Myös nuotiota hyödynnetään kokkaamisessa. Lapset saavat osallistua ruoanlaittoon monipuolisesti, esimerkiksi nuotion syöttämisellä, ainesosien pilkkomisella, taikinan tekemisellä ja paistamisella.

Varhaiskasvattajat rohkaisevat lapsia maistamaan kaikkia ruokia.

7.2 Luontosuhteen muodostuminen

Yhtenä kysymyksenä oli ”Millä keinoilla tuette lapsen luontosuhteen muodostumista?”

Vastauksissa kiteytyi, että kaikella luonnossa tekemisellä, oppimisella ja olemisella luontosuhde muodostuu vähitellen itsestään. Metsäeskarissa asioita käsitellään ja opetellaan luonnossa leikkien ja pelien avulla. Lapsuusvuosilla on tärkeä merkitys luontosuhteen muodostumiselle. Luontosuhde muodostuu ja vahvistuu, kun lapsi kokee luonnossa mielekkäitä elämyksiä ja hetkiä. Vastauksissa todetaan myös se, että aikuisen asenteella ja asioihin suhtautumistavalla on vaikutusta myös lapsen ajattelutapaan.

Jos aikuinen esimerkiksi ajattelee, ettei sateella voi ulkoilla koska se on huono sää, lapsi alkaa pian myös ajatella niin. Vastakohtana se, että kaivetaan esiin ämpärit ja lapiot ja todetaan, ettei sisälle maltaisi lähteä ollenkaan.

Metsä oppimisympäristönä laajentaa lapsien luonto- ja lajituntemusta, joka puolestaan vahvistaa luontosuhdetta. Luontoon liittyvät paikat, termit ja asiat tulevat tutuksi ja jokapäiväisiksi. Keskustelua käydään siitä, mitä luonto antaa ihmisille, sekä opetellaan kohtelemaan luontoa hyvin. Myös Jokaisen oikeuksiin on ryhmässä tutustuttu.

Lapset tykkäävät leikkiä, tutkia ja havainnoida luontoympäristössä ja he oppivat tunnistamaan helposti uusia eläin-, sieni ja kasvilajeja ja tätä myötä heidän luonnontuntemuksensa ja myöskin luontosuhde vahvistuu.

7.3 Kestävä elämäntapa

Tässä luvussa esitellään vastaukset liittyen luonnonmateriaalien käyttöön ja kestävän elämäntavan huomioimiseen. Kysymykset olivat ”Miten hyödynnätte luonnonmateriaaleja opetuksessa?” ja ”Miten huomioitte kestävän elämäntavan toiminnassanne ja kuinka sitä käsitellään lasten kanssa?”

Luonnonmateriaalien käyttämistä opetuksessa sivuttiin jo oppimiskokonaisuuksia käsittelevässä kappaleessa. Vastauksista nousi vielä vahvasti esiin luonnonmateriaalien hyödyntäminen kädentaidoissa. Luonnonmateriaalit ovat myös opetusvälineinä oppimisen eri osa-alueilla. Matematiikassa luonnonmateriaaleista voi muodostaa lukujonoja tai harjoitella sarjoittamista. Niistä voi muodostaa erilaisia kirjaimia. Värien, muotojen ja kokojen harjoittelussa luonnonmateriaalit ovat hyvä apuväline.

Kestävän elämäntavan tärkeänä teemana vastauksissa oli kierrättäminen. Kodan pihassa on kompostori, johon lajitellaan biojätteet. Vessana toimii kompostoitava biokäymälä ja sen käsienpesupisteessä on käytössä päivittäin vaihdettavat pyyhkeet käsipaperien sijaan. Lapsia on opetettu sulkemaan hana käsienpesun ajaksi ja ottamaan saippuaa vain tarvittavan määrän. Kierrätettävät roskat ja muut materiaalit kerätään kasseihin, jotka käydään yhdessä lasten kanssa tyhjentämässä kierrätyspisteelle viikoittain. Kierrätysmateriaalia käytetään myös askarteluihin. Kodan lähiympäristöstä löytyvät pullot ja roskat kerätään repussa kulkeutuvaan roskapussiin, eikä jätetä luontoon saastuttamaan. Roskalavaryhmästä voi tehdä lelu- ja pelilöytöjä, sekä kysellä ryhmästä, jos jotain tiettyä asiaa Metsätähdille ollaan hankkimassa.

Käytämme kierrätysmateriaalia myös askarteluihin, tulostuspaperin ylimääräiset osat muistilapuiksi.

Kodalla ei ole juoksevaa vettä, joten lapset oppivat veden säästeliään käytön senkin avulla. Ruokaa opetellaan ottamaan vain sellainen määrä, jonka jaksaa syödä. Ryhmässä tarkkaillaan keittiöltä tulevan ruoan määrää ja annetaan palautetta, voisiko jotain lähettää jatkossa vähemmän, jotta hävikkiä ei synny. Ylijääneitä välipaloja voi tarjoilla seuraavana päivänä halukkaille, roskiin heittämisen sijaan. Lasten osallisuus näkyy esimerkiksi osallistumisena kokkaamiseen ja muihin arkisiin askareisiin kodalla.

7.4 Metsäympäristön monet vaikutukset

Tässä luvussa esitellään ”Minkälaisia hyötyjä metsässä tapahtuvassa opetuksesta on lapsille?” ja ”Millaisia haasteita metsässä tapahtuvassa opetuksessa voi esiintyä?” -kysymysten vastauksia. Myös muiden kysymysten vastauksia on sivuttu tämän kappaleen teemoissa.

Metsäympäristön hyödyistä esiin nousi toiminnallisuus. Varhaiskasvattajat kertovat vastauksissaan, että metsäympäristössä opetus on toiminnallista, jonka takia lapsien voi olla helpompi keskittyä ja sisäistää opeteltavia asioita helpommin. Kaikki lapset eivät opi pelkästään kirjojen ja paikallaan tapahtuvan opetuksen myötä. Vastauksista selvisi myös, että metsällä on lapsiin myös rauhoittava vaikutus.

Metsään mahtuu ääntä ja liikettä. Jännittäjät rentoutuvat ja vilkkaat kaverit rauhoittuvat. On tilaa olla.

Vastauksissa selvennetään, että kaikessa esiopetuksessa toiminnallisuus on vahvasti läsnä, mutta metsäeskarissa toimitaan vielä enemmän luonnossa ja toiminta on hyvin monipuolista. Metsäeskarin sisältyvät kirjatehtäviä, mutta sen tasapainoksi on lisätty toimintaa, joka tukee monipuolisesti lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Myös eskarikirjan tehtäviä voi hyvin tehdä istuinalustalla istuen metsän puuhun nojaten. Opetuksen lomassa lapset saavat tutkia ja ihmetellä eteen tulevia uusia lajeja, tai laskea ja vertailla asioita.

Metsäympäristö mahdollistaa paljon lisää tutkimisen ja ihmettelemisen aiheita, joita pääsemme toteuttamaan niitä käytännössä. Ötökät, sienet, linnut, kasvit ym. tulevat tutuiksi. Lasten luonnollinen uteliaisuus ruokkii tutkimista.

Vastauksista ilmenee, että metsäympäristö haastaa lasta käyttämään luovuutta. Kodan ympäristössä ei ole suurta valmiiksi rakennettua leikkipaikkaa, vaan lapset saavat käyttää mielikuvitusta ja keksiä itse minkälaisia leikkejä luonnossa voi toteuttaa.

Olen ihan ehdottomasti sitä mieltä, että metsä toimintaympäristönä lisää luovuutta kun leikin materiaalit löytyvät milloin mistäkin ja ideoiden määrä on käytännössä rajaton.

Eräs lapsi oli kotona sanonut noin 6 viikon eskarin jälkeen, että ei haluaisi tavalliseen eskariin koska siellä ei voi leikkiä mitään. Oli perään luetellut pitkän listan, mitä metsässä taas voi!

Metsässä esiintyviä haasteita oli kerrottu vastauksissa melko vähän. Vastauksissa todettiin, että erityisempiä haasteita ei ole vielä tullut vastaan. Vastauksissa esiin nousi turvallisuuden huomioiminen. Metsässä olevaa maastoa ei ole rajattu, jolloin pitää luottaa, että lapset pysyvät siellä sovitusti. Kesken metsätoiminnan voi tapahtua erilaisia tapaturmia, joihin tulee varautua. Metsässä asustelevat punkit ja käärmeet voivat joskus yllättää. Jos lapsella on fyysisiä rajoitteita, metsässä kulkeminen voi olla haastavaa. Vastauksissa mainittiin myös sääolosuhteet ja niihin sopivat oikeanlaiset varusteet. Vaihtovaatteita täytyy olla, jos sää pääsee yllättämään kesken päivän.

Monet asiat ovat ratkaistavissa ja sovellettavissa metsäympäristöön. Vaatii kasvattajiltakin vähän mielikuvitusta ja luovuutta.

8 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen johtopäätöksenä voi todeta, että metsä oppimisympäristönä tukee ja rikastuttaa esiopetusta. Tulosten perusteella voi tehdä johtopäätöksen, että esiopetuksen opetussuunnitelman mukaiset oppimiskokonaisuudet pystytään toteuttamaan laadukkaasti metsäpainotteisessa esiopetuksessa. Sekä varhaiskasvattajien vastaukset että oma havainnointini vahvistavat tämän.

Ilmaisun monet muodot pääsevät toteutumaan metsäeskarissa monipuolisesti. Erilaisten kädentaitojen toteuttaminen metsässä onnistuu ja niissä pystyy hyödyntämään kattavasti erilaisia luonnonmateriaaleja ja kierrätysmateriaaleja. Metsäeskarin päiviin kuuluu myös musiikillista ilmaisua. Metsä mahdollistaa lapsille moniulotteiset leikit, jossa vain mielikuvitus on rajana. Parikka-Nihti (Parikka-Nihti, 2011, s. 19) kirjoittaa, että kun lapsi ei ole aina lelujen ympäröimänä, vaan pääsee käyttämään luovuutta leikeissä, soittamisessa ja kädentaidoissa, lapsen mielikuvitus harjaantuu. Lapsille tulee antaa mahdollisimman paljon tilanteita käyttää luovuuttaan.

Kielen rikas maailma -kokonaisuuden tavoitteena on edistää lapsen kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja. (Opetushallitus, 2014, ss. 32–33) Tuloksista ilmenee, että lapset saavat päivittäin mahdollisuuksia keskustella ja tuoda esiin mielipiteitään. Päivittäinen metsässä kulkeminen ja aktiivinen lajitunnistus rikastuttavat lasten sanavarastoa.

Luonnonmateriaaleja voidaan hyödyntää kirjainten opettelussa ja Aapista voidaan lukea myös vilkkaita lapsia rauhoittavassa metsäympäristössä. Kirjaimia voidaan opetella metsässä toiminnallisesti leikkien ja liikkuen.

Minä ja meidän yhteisömme -kokonaisuuden teemoja käsitellään ryhmässä päivittäin. Metsätähdet ovat pieni ja tiivis yhteisö, jossa jokainen lapsi tulee huomioiduksi ja hyvä huomataan. Havaintojeni mukaan pieni ryhmäkokoo mahdollisesti jokaisen tasa-arvoisen kohtelun ja auttamisen esiopetuksessa. Esiopetuksessa käydään läpi kehotunnekasvatusta, tunnetaitoja ja yhteiskunnallisia asioita, sekä toimitaan oman ryhmän lisäksi myös yhteistyössä muiden varhaiskasvatuksen ryhmien kanssa. Metsätähtiä osallistetaan aktiivisesti arjen askareisiin, ruoan valmistamisesta lumitöihin.

Metsässä lapset pääsevät vapaasti tutkimaan ja toimimaan ympäristössään. Tuloksista selviää, että metsäympäristö mahdollistaa lapsille paljon uusia tutkimisen ja ihmettelyn aiheita. Lajitunnistus on metsäeskarissa päivittäistä. Lähimetsän lisäksi, metsäeskarit ovat tehneet retkiä useisiin lähialueen nähtävyyksiin. Myös erilaisia tieteellisiä kokeita on päästy metsäeskarissa tekemään. Havaintojeni ja kyselyn vastauksien perusteella, erilaiset kokeet ovat helposti toteutettavissa luonnon olosuhteissa. Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan, ympäristökasvatuksen tulisi mahdollistaa lapsille ympäristön tutkimista kaikin aistein sekä tutustumista kasveihin, eläimiin ja muihin lajeihin. Ympäristökasvatukseen sisältyy myös pienen kokeiden tekeminen. (Opetushallitus, 2014, s. 37) Tulokset osoittavat, että nämä tavoitteet toteutuvat metsäeskariden toiminnassa.

Esiopetuksen tehtävänä on luoda hyvä pohja liikunnalliselle ja terveelliselle elämälle, sekä edistää kestävästä elämäntavan ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia. (Opetushallitus, 2014, s. 37) Tämä tutkimus osoittaa, että metsäeskarissa saa kaikilta näistä osa-alueista hyvät valmiudet. Metsässä liikkuminen kehittää monipuolisesti lasten motorisia taitoja. Havaintojeni mukaan metsäryhmän lapset liikkuvat metsässä rohkeasti ja monipuolisesti. Metsäympäristö antaa lapsille haastetta liikkumiseen, sen kirjavine maastoineen. Puissa kiipeily, kivillä hyppiminen ja moninainen maasto kehittävät lasten motoriikkaa eri tavalla, kuin päiväkodin rakennettu piha. Meri Kailio ja Noora Komulainen (2017) ovat tutkimuksessaan samaa mieltä. Heidän tutkimuksessaan kerrotaan, että metsäesikoulu kehittää lapsen motoriikkaa, koska metsä ympäristö haastaa lasta esimerkiksi tasapainon, lihasvoiman ja ketteryiden käyttämisessä. Metsä ei ole esteetön ympäristö, joka voi tuottaa välillä haasteita lapsille. Se kuitenkin kannustaa lapsia käyttämään kekseliäisyyttä, luovuutta ja sinnikkyyttä ja kehittää kaikkia näitä ominaisuuksia. (Kailio & Komulainen, 2017, ss. 27–28) Ruokailut

metsäeskarissa toteutuu kuin muissakin ryhmissä. Tarjolla on monipuolista ruokaa ja Metsätähtiä rohkaistaan maistamaan kaikkea.

Tuloksista selviää, että metsä oppimisympäristönä tukee monella tapaa luontosuhteen muodostumista. Kyselyn vastauksissa kiteytyy se, että kaikki metsäeskarissa tapahtuva luonnossa leikkiminen, liikkuminen, oppiminen ja tutkiminen vahvistavat lapsen luontosuhdetta kuin itsestään. Kun lapsi saa kokea luonnossa mielekästä toimintaa, se vahvistaa luontosuhdetta. Metsäpainotteista esiopetusta toteutetaan ympärivuotisesti, jolloin lapset pääsevät kokemaan luonnon elämyksiä jokaisena vuodenaikana. Havaintoni vahvistavat, että metsäeskariden opetuksesta pystytään tekemään leikinomaista ja toiminnallista, jolloin se vahvistaa luontosuhdetta entisestään. Kaikkiin esiopetuspäiviin kuuluu paljon lajitunnistusta, joka lisää lapsen tietoisuutta luonnosta ja sitä kautta vahvistaa luontosuhdetta. Havaintojeni perusteella Metsätähtien varhaiskasvattajat edistävät lasten luontosuhteen vahvistumista omalla positiivisella asenteellaan ja rohkaisevalla esimerkillään.

Parikka-Nihti ja Suomela (Parikka-Nihti & Suomela, 2014, ss. 67–71) esittävät teoksessaan, että luontosuhde muodostuu ihmisen vuorovaikutuksesta sosiaalisen ja fyysisen ympäristön, yhteisön ja oman kiinnostuksen perusteella. Metsäpainotteinen esiopetus mahdollistaa lapselle kaikki edellä mainitut tekijät. Luontosuhdetta vahvistaa metsäeskarin yhteisöllisyys ja yhteinen kiinnostus luontoa kohtaan, sekä monipuolinen fyysinen ympäristö, joka tarjoaa sekä ohjattua että vapaata toimintaa. Kaikilla ulkoleikeillä on tärkeä merkitys luontosuhteen muodostumisessa, sillä ne opettavat lasta ymmärtämään luonnon fyysisiä olosuhteita ympäri vuoden. Metsäeskarilla on päivittäin käytössään tuttu lähimetsä, mutta sen lisäksi ryhmä tekee retkiä muualle lähiympäristöön. Luontosuhteen kehittymisen kannalta on tärkeää, että tutun lähiympäristön lisäksi lapsilla on mahdollisuus nähdä muita, erilaisia ympäristöjä. Tuloksista voidaan siis tehdä johtopäätös, että metsäpainotteinen esiopetusryhmä vahvistaa lapsen luontosuhdetta.

Tämän tutkimuksen perusteella metsäeskarissa rohkaistaan lapsia liikkumaan ja toimimaan metsässä vapaasti. Metsä tulee lapsille tutuksi, jokapäiväiseksi ympäristöksi, joka pursuaa tutkittavaa ja mahdollistaa lapsille monet mielikuvitukselliset leikit. Tuloksista ilmeni, että metsällä on myös rauhoittava vaikutus. Kovat äänet katoavat metsän avaraan ympäristöön ja jokaisella lapsella on tilaa olla, leikkiä ja tutkia. Samanlaisia tuloksia tutkimuksessaan saivat myös Tiina Isoaho ja Jenna Puntanen (Isoaho & Puntanen, 2018, s. 68) Heidän tutkimuksessaan ilmenee, että varhaiskasvattajien mielestä metsässä parasta on iso tila ja äänitasojen mataluus.

Tulosten perusteella, kestävä kehitys on läsnä jokaisessa Metsätähtien eskaripäivässä. Pienillä käytännön teoilla metsäeskarilaisia opetetaan tekemään parempia ja kestävämpiä ratkaisuja. Roskien ja pullojen kerääminen, juoksevan veden puuttuminen, kompostoiva ulkokäymälä ja ruuan hävikin tarkkailu ovat hyviä esimerkkejä siitä, kuinka ryhmän lapset oppivat kestävä elämäntavan mukaisia käytäntöjä. Kestävä kehityksen taloudellisen ja ekologisen ulottuvuuden lisäksi, myös sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus huomioidaan ryhmässä. Aamupiireillä käydään läpi kulttuuriin liittyviä asioita ja tapahtumia. Vuorovaikutustaitoja ja toisten ihmisten kunnioittamista harjoitellaan jatkuvasti. Havaintojeni ja kyselyn vastauksien perusteella, Metsätähtien lapsia osallistetaan ja kuullaan tasa-arvoisesti ja toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa otetaan lasten toiveet ja mielenkiinnon kohteet huomioon. Ryhmän lapset saavat aina auttaa ja osallistua arjen askareisiin. Parikka-Nihdin (Parikka-Nihti, 2011, s. 38) mukaan, pienten lasten osallisuus on juuri sitä, että lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja kohdatuksi päivittäisissä leikeissä ja askareissa.

Tulokset osoittavat, että metsäpainotteinen esiopetus on toiminnallista. Esiopetuksen ei tarvitse olla paikallaan istumista, vaan sitä voidaan toteuttaa erilaisten pelien ja leikkien avulla, minkälaisessa ympäristössä vaan. Luonnonmateriaalien hyödyntäminen opetuksessa ja leikeissä haastaa lasta käyttämään luovuutta. Isoaho ja Puntanen (Isoaho & Puntanen, 2018, s. 65) päätyivät samantapaisiin johtopäätöksiin tutkimuksessaan. Isoaho ja Puntanen toteavat, että metsä toimintaympäristönä tekee oppimisesta moniulotteista, kun lapsi pääsee esimerkiksi keräilemään ja tutkimaan luonnonmateriaaleja ja hyödyntämään niitä opetuksessa. Johtopäätöksenä voidaan siis todeta, että metsäpainotteisessa esiopetuksessa pystytään toteuttamaan esiopetuksen opetussuunnitelman oppimiskokonaisuuksien mukaista opetusta, jota metsäympäristö osaltaan rikastaa ja monipuolistaa. Luontosuhde vahvistuu, kun lapsi pääsee kokemaan metsäeskarissa ikimuistoisia kokemuksia ja elämyksiä.

9 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön aihe valikoitui omasta kiinnostuksestani metsäpainotteista esiopetusta kohtaan. Työn tekeminen koko prosessin ajan on ollut mielekästä, kun aihetta kohtaan löytyi aidosti kiinnostusta. Aiheen keksimisen jälkeen prosessi lähti nopeasti liikkeelle. Löysin omilla tutkimuksillani kiinnostavan yhteistyökumppaniehdokkaan, johon minulla ei ollut kontakteja entuudestaan. Pälkäneen kunnan metsäpainotteisen esiopetusryhmän Metsätähtien vastaanotto tutkimuksen tekemiselle oli lämmin ja avoin, joten siitä oli helppo jatkaa tutkimuksen tekoa. Yhteistyö tilaajan kanssa sujui ongelmitta. Havainnointipäivät olivat

helposti suunniteltavissa molempien osapuolien aikatauluihin sopivaksi. Sopivien lähteiden löytäminen tuntui aluksi hieman haastavalta, mutta lopulta niitäkin alkoi löytymään. Kirjoittaminen on sujunut hyvin koko prosessin ajan. Suunnittelin opinnäytetyön tekemiselle rennon aikataulun. Prosessi sujui kuitenkin hyvin ja eteni nopeasti, jolloin huomasin, että saan tutkimuksen valmiiksi jo suunniteltua aikaisemmin.

Tutkimusmenetelmäni olivat onnistuneet. Kaikki ryhmän varhaiskasvattajista vastasivat lähettämäni kyselyyn, joka oli erittäin tärkeää tutkimuksen onnistumisen kannalta. Saadut vastaukset olivat kattavia ja vastasivat hyvin esittämiini kysymyksiin. Havainnoinnin avulla sain konkreettisen kuvan siitä, kuinka esiopetusta metsässä voi järjestää. Kysely ja havainnointi täydensivät toisiaan. Kahden tutkimusmenetelmän avulla onnistuin saamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan metsäpainotteisesta esiopetuksesta, vaikka aikaa oli rajallisesti.

Mielestäni tämä tutkimus vastasi esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Tavoitteena oli tuottaa tietoa metsäpainotteisesta esiopetuksesta ja koen, että se onnistui. Koska tutkimus kohdistuu vain yhteen metsäpainotteiseen esiopetusryhmään, tämän tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää. Tämä opinnäytetyö antaa kuitenkin sen lukijalle kattavan käsityksen siitä, minkälaista metsäpainotteinen esiopetus on ja varhaiskasvattajat voivat saada siitä uusia ideoita toimintaansa.

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen kehittynyt tutkimuksen tekemisessä ja tiedonhankinnassa. Olen oppinut, mitkä sivustot ovat luotettavia tietoa hankkiessa ja minkälaisia lähteitä kohtaan kannattaa suhtautua kriittisemmin. Prosessin aikana olen saanut kokonaisvaltaisemman kuvan varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta. Erityisesti esiopetuksen opetussuunnitelmaan olen syventynyt ja osaamiseni on kasvanut aiheesta huomattavasti. Metsäpainotteisuus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on ollut minulle entuudestaan jo hieman tuttua, mutta olen päässyt tämän prosessin aikana syventämään osaamistani myös siitä. Kestävän kehityksen teema on tuntunut minulle aina vieraalta, mutta opinnäytetyön tekemisen aikana olen oppinut siitä paljon ja tehnyt siitä uusia oivalluksia. Opin myös sen, kuinka jo varhaiskasvatuksessa voidaan opettaa lasta tekemään kestävämpiä valintoja. Ennen opinnäytetyöprosessin aloittamista, luontosuhde on ollut minulle vieras käsite. Olen löytänyt siitäkin paljon uutta tietoa ja toivon, että pääsen hyödyntämään sitä sosiaalialalla työskennellessäni. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön tekeminen on ollut opettava matka ja koen, että se teki minusta vielä paremman varhaiskasvatuksen sosionomin.

Lähteet

- Cantell, H., Aarnio-Linnavuori, E. & Tani, S. (2020). *Ympäristökasvatus. Kestävän tulevaisuuden käsikirja*. PS-kustannus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hujala, E. & Turja, L. (2017). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-Kustannus.
- Isoaho, T. & Puntanen, J. (2018). *Metsä oppimisen mahdollistajana varhaiskasvatuksessa* [Opinnäytetyö, Seinäjoen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018100415678>
- Kailio, M. & Komulainen, N. (2017). *"Myö ollaan retkellä joka päivä."* *Metsäesiopetus Käpylän päiväkodissa* [Opinnäytetyö, Saimaan ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017120419492>
- Luomi, A., Paananen, J., Viberg, K. & Virta, L. (2010). *Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas*. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy.
- Metsähallitus. (n.d.). Metsähallitus. Vapaa-aika luonnossa. Ympäristökasvatus. Haettu 22.09.2023 osoitteesta <https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/luontokasvatus/>
- Nikkinen, I. (2020). *Metsämörri*. Kirjakas Ky.
- Opetushallitus. (2014). *Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet*. Opetushallitus. Haettu 01.09.2023 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pälkäneen sivistyslautakunta. (2022). *Pälkäneen esiopetuksen opetussuunnitelma*. Pälkäneen kunta. Haettu 01.09.2023 osoitteesta https://www.palkane.fi/images/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/Pälkäneen_varhaiskasvatussuunnitelma_1.6.2023.pdf
- Parikka-Nihti, M. (2011). *Pieniä puroja. Kasvua kohti kestäväää kehitystä*. Lasten Keskus.

- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. (2014). *Iloa ja ihmettelyä, Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa*. PS-kustannus.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Haettu 21.09.2023 osoitteesta https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_2.html
- Seinäjoki. (n.d.). Vaahteramäen metsäeskari. Haettu 22.09.2023 osoitteesta <https://www.seinajoki.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/paivakodit/tanelinrannan-paivakoti/vaahteramaen-metsaeskari/>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Haettu 16.10.2023 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyiden käsitteleminen Suomessa*. Haettu 21.09.2023 osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Uusi-Kakkuri, N. (2021). *Metsäretki lähiluontoon*. readme.fi.
- Vilkka, H. (2021a). *Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin*. PS-kustannus.
- Vilkka, H. (2021b). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Wilson, R. (2008). *Nature and young children. Encouraging creative play in natural environments*. Routledge.
- Vuorela, A. (13.05.2016). Esikouluvuosi sujuu metsässäkin – uni, ruoka ja oppi maistuu paremmin. Yle. <https://yle.fi/a/3-8880029>

Liite 1. Tutkimuslupa

 TUTKIMUSLUPAHAKEMUS	
Pätkäne Sivistyslautakunta /Varhaiskasvatus	
	Sukunimi ja etunimi Tuuli Tiitola
	Osoite _____ Puhelin _____ Sähköpostiosoite tuuli.tiitola@student.hamk.fi
	Tutkimuslaitos, oppilaitos tai muu yhteisö Hämeen Ammattikorkeakoulu
	Koulutus / ammatti Sosionomi
	Sukunimi ja etunimi _____ Toimipaikka ja osoite _____ Puhelin _____ Sähköpostiosoite _____ Ammatti _____
TUTKIMUS	Tutkimuksen nimi Pedagogisen toiminnan toteuttaminen luonnossa metsäpajonnotteisessa esiopetusryhmässä.
	Tutkimuksen taso Väitöskirja ☐ Lisensiaattityö ☐ Pro gradu ☐ Ammatillinen oppinäytely ☒ Muu oppinäytely ☐ Muu, mikä? ☐
	Tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä oppi-tutkimuslaitoksessa . 202
	Lyhyt yhteenveto tutkimussuunnitelmasta Työssä tutkitaan, kuinka pedagogisen viitekehyksen oppimisen alueiden mukaista toimintaa voidaan toteuttaa luonnossa, metsäeskariryhmässä. Toteutan kyselyn ryhmän varhaiskasvattajille, sekä havainnoin ryhmän pedagogisia toimintahetkiä käytännössä.
	Tutkimustapa/ -menetelmä Kysely ☒ Haastattelu ☐ Koeseläminen ☐ Asiakirja-/ilmoitusanalyysi ☐ Muu, mikä? ☐ Havainnointi ☒ , miten? Havainnoimalla käytännössä ryhmän pedagogista toimintaa.
	Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja? kyllä ☐ ei ☒
	Tutkimuksen kohdeyksiköt varhaiskasvatuksessa Metsätähdet
	Onko tutkimusyhteistyöstä neuvoteltu etukäteen kohdeyksiköiden kanssa? kyllä ☐ , kenen kanssa ja pvm . 202 ei ☐
	Otsikon koko _____ Aineiston kerääminen alkaa 18.09.2023 päättyy 8.10.2023 Tutkimuksen arvioitu valmistumispäivä 31.12.2023
SITOUKSET JA ALLEKIRJOITUKSET	Sitoudun siihen, ottaa käyttöön saamani tiedot tutkimuksen tai kohdeyrityksen vahingoksi tai halventamiseksi tai kaikkien muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on esitetty salassapitovelvollisuus eikä luovuta saamani henkilötietoja tai kuva sivuilta. Tutkijana olen tietoinen lainsäädännöstä etenkin henkilötietolaista. Luovutan valmiista tutkimusraportista yhden kappaleen korvauksetta Pätkäneen Varhaiskasvatukseen. osoite: varhaiskasvatusjohtaja Juhana Forsman, keskuste 1, 36600 PÄTKÄNE Hakijan allekirjoitus ja nimen selvennys _____
PÄÄTÖS	Paikka ja päätöspäivämäärä Pätkäne, . 202 29 Päätös antaa mahdollisuuden tutkimussuunnitelman toteuttamiselle ajalla 18.9. - 8.10. 2023
Päätöksen allekirjoitus/ nimenselvennys Pätkäneen toiminta- ja virka-aseman Internet _____	Puhelin (09) 67 011 _____ Telefax _____ Juhana Forsman, Varhaiskasvatusjohtaja IBAN: FI85 5377 0420 0041 64 BIC: OKOYFI33
LIITTEET	Tutkimussuunnitelma ☐ kyselylomake ☐ haastattelurunko ☐ luonnos rekisteriseloste ☐ Tutkimuksen kohteena oleville henkilöille jaettavat aineistot (mallit tiedotteista ja suostumuksista) ☐

Liite 2. Informointilomake

Hei Metsätähtien perheet!

Olen Tuuli Tiitola, viimeisen vuoden sosionomiopiskelija Hämeen Ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta *Pedagogisen toiminnan järjestäminen luonnossa metsäpainotteisessa esiopetusryhmässä*. Toteutan opinnäytetyöni yhteistyössä Metsätähtien kanssa. Työn tarkoituksena on tuottaa tietoa metsäpainotteisesta esiopetuksesta ja pedagogisen toiminnan järjestämisestä luonnossa.

Yhteistyö Metsätähtien kanssa toteutuu käytännössä niin, että laadin ryhmän työntekijöille kyselyn aiheesta, sekä havainnoin ryhmän esiopetuspäiviä ja pedagogista toimintaa. Havainnoinnissa **en** haastattele/osallista lapsia ja keskity heidän havainnoimiseensa, vaan havainnoin toiminnan toteuttamista. Havainnoinnista teen itselleni muistiinpanoja, sekä otan tarvittaessa kuvia, esimerkiksi toiminnassa käytettävistä materiaaleista. **En** kerää siis kuvamateriaalia lapsista. Havainnointipäivät ovat **21.9.**, **3.10.** ja **4.10.**

Opinnäytetyöhön ei kerätä henkilötietoja. Lopullisessa opinnäytetyössä kerrotaan yhteistyöryhmän nimi, mutta työstä ei pysty tunnistamaan yksittäistä lasta. Opinnäytetyön toteuttamiseen on myönnetty Pälkäneen kunnalta lupa.

Syksyterveisin,

Tuuli Tiitola.

Jos kysyttävää tutkimuksesta, lisätietoja saa sähköpostitse xxxxxxxxx (x tilalla sähköpostiosoite.)

Liite 3. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistonhallintasuunnitelma

Tuuli Tiitola

Opinnäytetyön aihe: Pedagogisen toiminnan järjestäminen luonnossa metsäpainotteisessa esiopetusryhmässä

Aineiston hankintaan käytän menetelminä kyselyä, sekä Metsätähdet- ryhmän esiopetuksen havainnointia. Havainnointi on passiivista osallistuvaa havainnointia, eli olen paikalla seuraamassa opetustilannetta, mutta en vaikuta läsnäolollani opetuksen kulkuun millään tavalla. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006) En aio haastatella ryhmän lapsia tai varhaiskasvattajia, vaan havainnoida luonnossa tapahtuvia opetustilanteita. Kiinnitän erityistä huomiota havainnoinnissa luonnonmateriaalien käyttöön ja siihen, kuinka luonto toimii oppimisympäristönä. Kirjoitan tarvittaessa havainnointitilanteesta vapaita muistiinpanoja paperille, jotka kirjoitan puhtaaksi lopulliseen opinnäytetyöhön. Tarvittaessa otan havainnoissa myös valokuvia, esimerkiksi käytetyistä luonnonmateriaaleista. Ryhmän aikuisia tai lapsia ei tule näkymään valokuvissa.

Toisena aineiston hankinnan menetelmänä käytän kyselyä. Tuotan Webropol-kyselyalustalla Metsätähdet- ryhmän varhaiskasvattajille kyselyn. Kyselyssä hankitaan ryhmän varhaiskasvattajilta lisää tietoa avointen kysymyksen avulla tutkimuksen aiheesta. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista.

Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Säilytän saamani tutkimusaineiston omalla henkilökohtaisella laitteellani, salasanan takana. Keräämässäni aineistossa ei käsitellä henkilötietoja, tai muita arkaluontoisia tietoja, jotka vaatisivat säilyttämistä muualla kuin pilvipalvelussa. Huolehdin siitä, että varmuuskopiointi on ajan tasalla. Kukaan muu kuin opinnäytetyön tekijä ei pääse käsittelemään tutkimusaineistoa.

Henkilötietojen ja arkaluontoisten tietojen käsittely

Keräämässäni aineistossa ei ole henkilötietoja, tai muita arkaluontoisia tietoja, jotka vaatisivat säilyttämistä muualla kuin pilvipalvelussa. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista. Kyselyn lähettämisen yhteydessä, vastaajille lähtee myös saatekirje, jossa he saavat vielä lisätietoa kyselyn, ja koko tutkimuksen tarkoituksesta. Kyselylomakkeen alussa varmistetaan, että vastaamalla kyselyyn vastaaja antaa suostumuksensa opinnäytetyöhön osallistumiseen.

Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen, en aio luovuttaa aineistoa jatkokäyttöön, vaan säilytän aineistoa tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä, Hämeen Ammattikorkeakoulun käytäntöjen mukaisesti. Vuoden jälkeen, aineisto hävitetään.

Liite 4. Kyselyn saatekirje

Hei Metsätähtien varhaiskasvattajat!

Tämän viestin liitteenä on linkki sähköiseen kyselyyn. Kyselyssä on 7 avointa kysymystä. Käytän vastauksianne opinnäytetyöni aineistona. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti ja luottamuksellisesti, eikä niistä selviä vastaajien henkilöllisyyttä. Kukaan muu kuin minä, ei pääse käsittelemään tai näkemään aineistoa.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Vastatessa annat suostumuksen opinnäytetyöhöni osallistumiseen. Toivon kuitenkin, että saisin mahdollisimman paljon vastauksia kyselyyn. Kysely on avoinna maanantaihin 2.10. asti. Jos kaipaatte lisätietoa kyselystä tai opinnäytetyöstä, voitte olla minuun yhteydessä sähköpostitse.

Kiitos jo valmiiksi kyselyyn vastaamisesta.

Linkki kyselyyn

Liite 5. Aineistonhankinta kysely, joka tehty Webropolilla**Kysely Metsätähtien varhaiskasvattajille**

Tämän kyselyn tarkoituksena, on saada teiltä, varhaiskasvatuksen ammattilaisilta, lisätietoa metsäpainotteisesta esiopetuksesta. Kaikki kyselyn vastaukset käsitellään anonyymisti. Käytän kyselystä saatua aineistoa opinnäytetyöni aineistona. Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista.

Huom! Kyselyssä on kaksi sivua.

Kyselyn ensimmäisellä sivulla syvennytään oppimiskokonaisuuksiin. Toisella sivulla kartoitetaan monipuolisemmin muita metsäpainotteiseen esiopetukseen liittyviä teemoja. Vastaamalla kyselyyn, annat suostumuksesi opinnäytetyöhön osallistumiseen.

Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan, esiopetuksen oppimiskokonaisuudet ovat jaettu viiteen eri osioon:

1. Kielen rikas maailma
2. Ilmaisun monet muodot
3. Minä ja meidän yhteisömme
4. Tutkin ja toimin ympäristössäni
5. Kasvan, liikun ja kehityn

Pyydän teitä vastaamaan seuraaviin kysymyksiin kunkin osion alle:

Kuinka yllä esitetyt oppimiskokonaisuudet toteutuvat metsässä järjestettävässä esiopetuksessa?

Kuinka metsä oppimisympäristönä tukee kunkin osa-alueen toteutumista?

1. Kielen rikas maailma
2. Ilmaisun monet muodot
3. Minä ja meidän yhteisömme
4. Tutkin ja toimin ympäristössäni
5. Kasvan, liikun ja kehityn

6. Minkälaisia hyötyjä metsässä tapahtuvassa opetuksessa on lapsille?

7. Millaisia haasteita metsässä tapahtuvassa opetuksessa voi esiintyä?
8. Kuinka hyödynnätte luonnonmateriaaleja opetuksessa?
9. Miten huomioitte kestävän elämäntavan toiminnassanne ja kuinka sitä käsitellään lasten kanssa?
10. Millä keinoilla tuette lapsen luontosuhteen muodostumista?